

1 Korint

Nalobulat napolisulan na-və^{ha-sual-an}

aPol totosi van hən alat a Korint

Ase itos nalobulat napolisulan egai?

APol itosi.

APol itosi mōs nəsa?

APol itosi hən bevi tarhət silat siYesu len naut a Korint len nəsaban lotokad gail.

APol itosi van hən ase?

APol itosi van hən alat siYesu len naut a Korint.

APol itos nalobulat napolisulan egai ηais mai len naut a be?

Itosi van hən alat a Korint pəpadəη hən nasi-hau tovi A.D. 57 nəboη totoh len navile Efesus.

Len nəyaran siPol gail, evi lan navile sua ale itoh

ei, ikel ur na-kel-uri-an tovoi husur aYesu.

Nəboη nəvanuan galevis lukad nadəlomian,

itabtabuh len naelta gail ale evi lan navile

tile am. Len naut a Korint aPol itoh len

nasihau esua hudhute. Len nalennəyal isod

naim nətaṗolen gail mōs nəvat, ale len nalen-

mariug mai len nəSappat eṗusan husur aYesu.

Nəboη aPol toriη naut ideh, isor tuṽ mōs alat

siYesu ei, ale itos nalobulat napolisulan van hən

galito hən ləḃinau gat naṗusanan san ale hən

aPol ḃigol ləḃikad nədaηan hən ləḃeil gəgat len

nadəlomian salito mai len naḃonan lotokade

sumnan alat siYesu. Nalobulat egai imaienan.

1) Na-ke-ivoi-an mai nasipaan (1.1-9)

2) Alat siYesu loṽitṽituh husur nəvanuan na-il-a-mō-an gail (1.10–4.21)

- 3) Alat siYesu ləsəgol natideh, naut kəmas galit sua igol naitian tosa habat (5.1-13)
- 4) Galevis len alat siYesu lukot hən galevis am len nakotan silat ləsəkad nadəlomian (6.1-11)
- 5) Alat siYesu galevis ləsənau ke limashusur naṽide aGot toləmasi len naṽide salit hən naitian (6.12-20)
- 6) APol isor var nausian gail alat a Korint lotousi. Nəsa inor len naṽide hən naitian mai nəmauran naitian toḅuer lan? (7.1-40)
- 7) APol isor var nausian husur naməḅod nəvanuan gail lotoviol həni mai nəlablab gail len natutumavan (8.1–11.1)
- 8) Naṽide tonor len nalotuan van hən aGot imabe? (11.2–14.40)
- 9) Alat lotokad nadəlomian lotomat, dereh lima-maur len nəḅoḅ ta tahw balai o teḅuer? Bimagenan, dereh tevisi mabe? (15.1-58)
- 10) Alat siYesu lepipisah vat mabe mōs alat lotokad nadəlomian len naprovens Jutea? Ale ase titarive van hən ḅeviol həni mai galito? (16.1-4)
- 11) Na-sor-utaut-an siPol mai galevis am lotoke levi Korint hən ləḅeris alat siYesu ei (16.5-12)
- 12) Nə-maris-kotovi-an mai nasudələmian (16.13-24)

Na-ke-ivoi-an siPol

¹ Ginau aPol nutos naləḅulat napisulan egai. Len naləḅonian siGot, ilekis hən ginau hən notovi ahai pispisul seKristo, aYesu. Ginau mai aṽadato len nadəlomian, aSostenes, namrutosi.*

* **1:1:** Uman 18.17

² Nutos nalobulat napisulan egai van hən alat siGot len naut a Korint, aGot tokis gamit hən mətbevi esan səbon.* Len aKristo aYesu mətovi vanuan siGot səbon, gamit mai nəvanuan p̄isi len naut p̄isi lotoriŋ nəlolit len aMasta sidato, aYesu Kristo, aMasta salito mai aMasta sidato. ³ AGot aTəmadato mai Nasuḅ aYesu Kristo, areviol kəmas hən navoian mai gamito, mai arigol nəlomit tikad natəmat tabtab.

Nasipaan

⁴ Akis nosipa vi təban aGot hən gamito. Nosipa vi təban hən navoian san gai toviol kəmas həni mai gamito len aKristo aYesu. ⁵ Len aKristo, len naḅisal p̄isi, aGot igol mətopol hən naviolan san gail, nasoruan p̄isi mai naləboian p̄isi. ⁶ Natenan igol nakitinan hən na-kel-uri-an husur aYesu Kristo namttokel mai gamito, iḅarḅar. ⁷ Imaienan, nəboŋ məttoth vir natəlmaman siMasta sidato, aYesu Kristo (nəboŋ məttoleŋon masuḅ hən natəlmaman san), mətəmidol len naviolan ideh seNunun aGot. ⁸ Dereh tiŋol mitidaŋ van vəbar nagilen, hən asike mətbiƙad natideh tosa len gamito tonor hən mətbiƙanis sile len nəboŋ siMasta sidato, aYesu Kristo. ⁹ Ale dereh aGot tiŋol natenan mōs gamito, husur akis igol nəsa tokele. Ale aGot ekis gamit hən mətbiḅon mai aNatun tovi aYesu Kristo, aMasta sidato.*

Napəphwan len alat siYesu

¹⁰ Bathudud nadəlomian, len nahəsan aMasta sidato, aYesu Kristo, nous gamito, noŋir

* **1:2:** Uman 18.1 * **1:9:** Deu 7.9

gamit ke, m̄tesua len n̄sa m̄tbikele, h̄n asike b̄ikad nap̄epewhan len gamito, be h̄n m̄t̄besua len n̄nauan samito mai nabunusian samito. ¹¹ Bathudud sagw gail len nad̄elomian, nok̄amaianan husur galevis len n̄bathudud siKloe lukel p̄ar̄p̄ar h̄ni mai ginau ke m̄ttosor b̄albal. ¹² Ale nek̄amaiegai beti ke: gamit sua ike, “Novi siPol,” togon ike, “Novi siĀpollos,” sual am ike, “Novi sePita,” ale sua tile am ike, “Novi seKристо.”* ¹³ M̄tunau ke m̄ttol̄boi m̄tbep̄epewhan aKристо maienan a? M̄tunau ke ginau, aPol numat len n̄hai balbal m̄os gamito a? M̄tubaptais len nah̄esan aPol a? Aoa!

¹⁴ Nosipa vi t̄ban aGot ke n̄s̄ebaptais h̄n gamit ideh be Krispus mai aKaius ηai.† ¹⁵ Imaianan, avan ideh ed̄edas b̄ike tobaptais len nah̄esagw. ¹⁶ (O n̄logw ibon̄bon̄ h̄n notobaptais h̄n alat lototoh len naim siStefanas; be n̄s̄enau gat ideh am notobaptais h̄n galito.) ¹⁷ Be noil hirhir ke, aKристо sas̄vat ginau h̄n n̄b̄ibaptais h̄n n̄vanuan gail, be es̄vat ginau h̄n n̄b̄ikel ur na-kel-uri-an tovoi. Em̄tahun n̄b̄ikel uri len namitisau h̄n nasoran. N̄tak̄amaianan, n̄matan seKристо len n̄hai balbal taḡam vi ut k̄emas.

¹⁸ Husur namilen n̄matan seKристо len n̄hai balbal savi natideh len alat lotohusur nap̄isal van h̄n n̄masigan. Be evi n̄dan̄jan siGot len gidato, aGot tolav kuv gidat dan n̄saan sidato. ¹⁹ Hum natosian siGot toke,

* **1:12:** Uman 18.24. Len naut egai len nasoruan ta Aram, lokis aPita h̄n aKefas. † **1:14:** Krispus: Uman 18.8; Kaius: Uman 19.29.

“Dereh nigol namitisau silat lotokad namitisau tevi ut kəmas,
ale alat lotokad nəkadulito, dereh nigol naləboian salit tēbuer.”*

²⁰ Nəvanuan tokad namitisau hən nəmauran tonor, gai be? Nəvanuan tokad namitisau hən nalo, gai be? Nəvanuan na-sor-levlev-an hən naur ta daməŋai, gai be? AGot igol namitisau silat navile eg a pan evi ut kəmas.*

²¹ Husur aGot, len namitisau san hən nəmauran tonor, igol nəvanuan navile a pan, len namitisau salito, lodədas ləbələboi gai. Be len na-kel-uri-an namttokel uri lotonau ke tovi ut kəmas, aGot ehəhaʋur hən tolav kuv alat lotoriŋ nəlolit lan, dan nəsaan salito. ²² NaJu lous namerikel gail, alat a Kris ludorŋ kitev namitisau. ²³ Be ginamit m̄au, namtukel ur nəmatan seKris to len nəhai balbal. NaJu, nəlolit ipaŋpaŋ sile, alat a Kris, luke tovi na-sor-melmel-an ŋai.* ²⁴ Avil aKris to evi nədaŋan mai namitisau siGot hən nəmauran tonor m̄os alat aGot tokis galito, naut kəmas lotovi Ju o lotovi lat a Kris. ²⁵ Husur na-sor-melmel-an siGot evi mitisau hən nəmauran tonor tosəhor namitisau sinəvanuan, ale nakulan siGot idaŋ səhor nədaŋan sinəvanuan.

²⁶ Bathudud nadəlomian, mitinau gamito nəborŋ aGot tokis gamito. Len nabunusian silat navile a pan, evis ŋai len gamito lukad namitisau, evis ŋai lovi vanuan totibau, nəborŋ lotopas gamito, evis ŋai luʋat nəhes. ²⁷ Avil aGot ilekis hən nəsa tovi ut kəmas len nabunusian silat navile a pan, hən biŋol alat lotokad namitisau, nahurulit biša.

* **1:19:** Isa 29.14
Luk 2.34; Kal 5.11

* **1:20:** Job 12.17; Isa 19.12, 44.25

* **1:23:**

Ilekis hən alat ləsədaŋ len nabunusian silat navile a pan hən biŋol alat lotokad nədaŋan, nahurulit bisa. ²⁸ AGot ilekis hən alat len navile a pan ləsəvat nəhes len nəbathuyah salito, mai alat navile a pan lotomətahun galito; ilekis hən alaten lotovi ut kəmas hən biŋol nəsa toməlas len nabunusian silat navile a pan, bəgəm vi ut kəmas. ²⁹ Imagenan, avan ideh edədas bisor patpat gai məhat len nəhon aGot. ³⁰ Be aGot igol mətukad nəbonan mai aKristo aYesu, togəm vi mitisau siGot hən nəmauran tonor n̄os gidato. Namilen ke, len aKristo, aGot erinji ke datunor len nəhon, igol datovi esan səbon ŋai, ale igol datukad nəmakuvan dan nəsaan tobaŋis gat gidato. ³¹ Imagenan, hum natosian siGot toke, “Avan ideh toke bisor patpat natideh məhat, tisor patpat Nasuḅ aGot məhat.”*

2

¹ Bathudud nadələmian, nəboŋ notogəm hən gamito hən notokel ur na-kel-koti-an husur aGot, nəsasor len nəvivan, nəsasor len namitisau. ² Husur ke, nəboŋ nototoh mai gamito, nunau koti ke, asike nəḅikel ur natideh am, be nikel ur aYesu Kristo ŋai, mai nəmatan san len nəhai balbal. ³ Nəboŋ nototoh mai gamito, nəsədaŋ, nomətahw, ninegw epil habat.* ⁴ Ale len nasoruan sagw mai na-kel-uri-an sagw nəsasor len namitisau sinəvanuan hən notoliv gamito. Be noriŋ gat nəlogw len aNunun aGot mai nədaŋan san, ⁵ hən mətḅikad nadələmian len nədaŋan siGot, savi len namitisau sinəvanuan.

* **1:31:** Jer 9.24 * **2:3:** Uman 18.9

Namitisau siGot hən nəmauran tovoi

⁶ Avil nəboŋ namttotoh mai alat lotomatmatu len nadəlomian salito, namtusor len namitisau hən nəmauran tonor. Savi namitisau ta daməŋai mai silat lotoil a m̄o len navile a pan gagai ləbēbuer. ⁷ Avil nusor len namitisau siGot hən nəmauran tonor, namitisau ta m̄o tosusuah, dat-totətan həni, namitisau aGot toutaut həni sutuai tia m̄os nəyalyalan datbikade maii, namitisau aGot togol toŋarŋar len aYesu. ⁸ Alaten lotoil a m̄o len navile eg a pan lotətan hən namitisau enan siGot hən nəmauran tonor. Lətaləboii, asike lətaŋos gat Nasuḅ toyalyal len nəhai balbal. ⁹ Avil natosian siGot ike,

“Namətan nəvanuan ideh sakəta ləboii,
nədarinjan nəvanuan ideh sasəsəloŋ ləboii,
nənauan sinəvanuan ideh sənau səhot

nəsa aGot toutaut həni m̄os alat lotoləmas buni.”*

¹⁰ Be len aNunun, aGot ikel vəhot natgalenan mai gidato. Ale aNunun aGot eləboi natit p̄isi, eləboi natit gail siGot am, nəvanuan todədas bələboi səhoti. ¹¹ Husur, səkad avan ideh toləboi nənauan sinəvanuan, be nanunun nəvanuan enan səbən ŋai eləboii. Imagenan, səkad avan ideh toləboi nənauan siGot, be aNunun aGot səbən ŋai eləboii. ¹² Ale gidat, datsəkad nanunun navile a pan, aGot saviol həni mai gidato, be datukad aNunun aGot. AGot eviol həni mai gidato hən datbələboi natit p̄isi aGot toviol kəmas həni mai gidato. ¹³ Nəboŋ namtbikel natgalen mai gamito, namtsasor len namitisau tovi p̄usanan sinəvanuan. Ao, namtukel nasoruan

* **2:9:** Isa 52.15, 64.4

tovi þusanan seNunun aGot. Len nasoruan seNunun aGot, namtusor vësvëσαι nakitinan san gail.

¹⁴ Be nëvanuan aNunun aGot satoh lan, emëtahun natit gail lotogëm len aNunun aGot, husur len nabunusian sivan enan, lovi melmelan ηai. Ale edëdas þelëboi sëhot natgalenan, husur na-lëboi-sëhoti-an enan egëm len aNunun aGot ηai. ¹⁵ Be gidat, aNunun aGot totoh len gidato, datolëboi datþebunus lëboi natit þisi hën datþike tovoi o tosa. Be savi hën nëvanuan, aNunun aGot satoh lan, hën þebunus lëboi nëlodato hën þike tovoi o tosa. ¹⁶ Husur, hum natosian siGot toke,

“Ase elëboi nënauan siGot

hën þelëboi þikel na-sor-þusþusan-an maii?”*

Be gidato, datukad nënauan seKristo.

3

Napëphwan len alat siYesu

¹ Bathudud nadëlomian, nëboη nototoh mai gamito, nësalëboi nëbisor mai gamit hum mëttomatmatu, hum aNunun aGot totoh tobëlav len gamito. Ao, nusor mai gamito sumñan mëttovi vanuan, nalëηonian hën nibemit towol hën nëmauran samit ηai, sumñan mëttovi tuhtëtai len nëmauran mëttokade len aKristo. ² Nëboη notopusan, ehum notovëhasys hën gamit ηai, nësavëηan gamit hën nëhanian tin, husur mëttodëdas mëtþihani. Kitin, mëttodëdas mëtþihani sal,* ³ husur nalëηonian hën nibemito iwol hën nëmauran samit ηai. Mëtutabulol bulos gamit gabag, mëtovitvituh sal. Mëtunau ke nalëηonian

* **2:16:** Isa 40.13 * **3:2:** Ipru 5.12-13

hən nibemito sawol hən gamit a? Mətunau ke mətsasum̃an alat navile a pan a? ⁴ Husur nəboŋ gamit ideh toke, “Novi siPol,” ale togon toke, “Novi siApollos,” mətohusur naṽide silat navile a pan ŋai!*

⁵ Be aApollos evi sa? APol evi sa? Ginaməru namrovi vanuan nauman ŋai namrtovi tarhət samito hən mət̃bikad nadələmian. Namrugol ŋai nauman aGot toriŋi len navələnamər ṽisusua hən namr̃bigole. ⁶ Ehum ginau notomabul namisurhut na-kel-uri-an tovoi len nələmito, ale aApollos epusi, be aGot igol itov, evivi məhat. ⁷ Imagenan, gai tomabule mai gai topusi arovi ut kəmas, husur evi aGot m̃au togol totov, tovivi məhat. ⁸ Ale gai tomabule mai gai topusi aroum m̃os natsua ŋai, ale dereh aGot teviol mai gəlar hən nakoñpur̃puran tonor hən nauman səlaru ṽisusua. ⁹ Ginaməru namroum ḥonḥon siGot, gamit mətohum nəhol siGot, mətohum naim aGot toum həni.

¹⁰ Len navoian aGot toviol kəmas həni mai ginau hum notokad namitisau hən na-um-im-an, ginau noriŋ nəpaudesen, ale togon eum len nəpaudesen enan. Be avan ideh toum lan, telələgau hən naṽide toum həni lan! ¹¹ Husur avan ideh edədas ḅeriŋ nəpaudesen ideh tile am be nəpaudesen en topat tia. Ale aYesu Kristo evi nəpaudesen enan. ¹² Avan ideh ḅeum hən naim len nəpaudesen enan tovi aYesu, eləboi ḅeum həni hən nəgol, nasilva, nəvat gəlgəlan, nəhai, naliol o nəbathuwit. ¹³ Nəvanuan ḅeum hən naim maienan, nauman san dereh tiṽarṽar.

* **3:4:** 1Kor 1.12 * **3:5:** Uman 18.24-28

Husur Nəboŋ siNasub̄ dereh tigol nauman timasil. Dereh nəhab tevəhot nauman ke tomabe. Nəhab dereh tihan kitev nauman sinəvanuan p̄isi, sabi ke tovoi o tosa. ¹⁴ Nəsa nəvanuan toum həni asike b̄ipaŋ len nəhab, gai dereh tikad nakonp̄urp̄uran san. ¹⁵ Be nəhab b̄ihan p̄is nəsa nəvanuan toum həni, dereh asike ikad natideh. Gai ŋai dereh tilavutur; aGot tilav kuvi, be tehum tilav kuvi tur len nəhab towunwun.

¹⁶ Gamit m̄au mətovi naim siGot, ale aNunun aGot itoh len gamito. Mətsənau səhoti a? ¹⁷ Avan ideh b̄emədas bun naim siGot, aGot dereh temədas bun nəvanuan enan. Husur naim siGot evi esan səbon ŋai, ale gamit mətovi naim enan siGot.

¹⁸ Samtegəras gamit səb̄omito. Gamit ideh b̄inau ke tovi vanuan namitisau len nabunusian sinavile a pan, ivoi ke “timelmel” hən b̄ikad namitisau hən nəmauran tonor. ¹⁹ Husur namitisau sinavile eg a pan evi melmelan ŋai len nabunusian siGot. Hum natosian siGot toke, “AGot igol nəvanuan namitisau lubat len nəhai tata hən namitisau salito.”*

²⁰ Ale len naut tile am ike, “Nasub̄ aGot eləboii ke nənauan sinəvanuan namitisau lovi ut kəmas ŋai.”*

²¹ Samtikele am ke məttovi sitegai o sitea hən mət̄bipatpat gamit məhat lan; husur natit p̄isi evi samito. ²² APol, aApollos, mai aPita, navile eg a pan, nəmauran mai nəmatan, natit gail ta daməŋai mai natit gail lotogəm sal, natit p̄isi lovi samito.

²³ Ale mətovi seKristo, ale aKristo evi siGot.

4

Ahai pispisul gail seKristo

* 3:19: Job 5.13 * 3:20: Psa 94.11

¹ Imaienan, ivoi hən nəvanuan gail ləbīnau ke namttovi vanuan nauman seKřisto, aGot toriŋ nakitinan san tokel vəhot gail len navəlanamito. ² Nəvanuan nauman tokətkəta təban natit siMasta san gail, timasum tivoi hən aMasta san bīsabi ke todaŋ len gai. ³ Gamit mətbīsabi ke notovoi o notosa, o nakotan ideh hən nəvanuan bīsabi ke notovoi o notosa, savi natideh len ginau. Ginau am, səpat len ginau hən nəbīsabi ke notovoi o notosa. ⁴ Nəlogw imasil, be natenan tu sagol ke notonor. Evi Nasuḅ səḅon ŋai bīsabi ke notovoi o notosa. ⁵ Imagenan, samtesigarir hən mətbīsab səhoti ke natideh tovoi o tosa. Mititoh vir nagəman siNasuḅ. Len nəḅoŋ enan natit gail lotosusuah len nəmargobut, dereh gai teriŋ natgalen len namial hən ləbiḅarḅar; ale dereh tevəhot naləŋonian gail len nəlon nəvanuan gail. Beti na-sor-sal-suhi-an vi təban nəvanuan vīsusua, dereh tegəm len aGot.

⁶ Bathudud nadəlomian, nusor husur ginau mai aAḅollos hən mətbeləboi namilen nasoruan egai toke, “Sagigol səhor nəsa natosian tokele.” Beti asike mətupatpat avan ideh məhat səhor avan togon. ⁷ Hum ma məttonau suluvi ke məttovi vanuan totibau len aKřisto. Hum ma məttonau suluvi ke məttokad natideh aGot saviol həni mai gamito. Be aGot ḅeviol hən natit pisi mai gamito, imabe mətupatpat gamit məhat len nəsa məttokade?

⁸ Hum ma məttonau suluvi ke məttokad natit pisi tia məttoləŋoni. Hum ma məttonau suluvi ke məttopul hən natite tia. Hum ma məttonau suluvi ke məttovi kiŋ gail tia len natohan pipi-habəlan aGot ginamit namttobuer. Ooo noləŋon

masuŵ ke mətavi kiŋ gail, hən ginamit tu namttavi kiŋ gail mai gamito! ⁹ Namtovi hai pispisul, be nunau ke aGot toriŋ ginamit naməkot len nəhon nəvanuan gail hum namttovi vanuan nabəbaŋisan lotoyar vi lan nəmatan. Esumān toriŋ ginamit len nadrama sua, hən navile a pan ləberis nəmatan sinamito, aŋel gail mai nəvanuan gail am. ¹⁰ Len nabunusian sinəvanuan gail namtumelmel. Evoi, namtumelmel mōs aKристо. Be gamit m̄au, mətunau suluŵi ke məttokad namitisau len aKристо. Luke namttokul, be gamit m̄au mətunau suluŵi ke məttodaŋ. Mətunau suluŵi ke məttoŵat nəhes be luke namttovi ut kəmas. ¹¹ Nokitin ke, vəbar gagai namtumalkəkət, namtumaduh, nahurabat sinamit emətartar. Nəvanuan gail lotuh mēdas ginamito, namtsəkad naut ideh tōvi ut a im. ¹² Namtoun idaŋ hən nəvəlanamit səbonamito. Nəboŋ nəvanuan gail lotosəvar ginamito, namtous aGot hən bivoi hən galito. Nəboŋ lotomēdas bun ginamit hən namttoləŋon tosa vəsa, namtudaŋ buri.* ¹³ Nəboŋ lotosor mēdas nahəsanamito, namtoŋir galit hən ləbēhusur aKристо. Ehum namttogəm vi pəhasoŋ hən navile a pan, nəpəhsago sinəvanuan p̄isi vəbar gagai.

¹⁴ Nəsatos natgalenan hən nahurumit bisa lan, be nutosi hən nəbikel nalələgauan mai gamit məttosumān anatugw gail notoləmas bun gamito, hən asike mət̄bimagenan am. ¹⁵ Naut kəmas mətəkad nəvanuan lotovi 10,000 lotokətkəta təban gamito len aKристо, mətukad atəmamit evis ŋai. Husur len aKристо aYesu, len na-kel-uri-an

* **4:12:** Uman 18.3

tovoi notokel mai gamito, nogəm vi atəmamit len nadələmian. ¹⁶ Ale husur notovi atəmamito, noŋir gamit ke mitigol tətov̄ hən ginau.* ¹⁷ Nosəvat aTimoti van hən gamito m̄os natenan. Len nadələmian evi anatugw notoləmas buni, todan len Nasuḅ.* Dereh teliv nənauan samit təlman van hən naṽide notokade len nəmauran sagw len aKristo aYesu. Naṽide enan notokade, inor hən naṽusanan notokel mai alat siYesu len naut p̄isi.

¹⁸ Gamit galevis lunau ke asike nəḅegəm hən gamito ale lupatpat galit məhat. ¹⁹ Avil asike idareh negəm hən gamito, Nasuḅ ḅidaṁ həni. Ale dereh nebunus kitevi ke, alat lotopatpat galit məhat, lusor patpat galit məhat ḅai, o lukad nədaṅan siGot. ²⁰ Husur nəkadun natohan pipihabəlan aGot savi len nasoruan ḅai be evi len nabiltidaṅan san. ²¹ Mətələṅon nəsa? Nəboṅ nəḅegəm hən gamito, mətuke nipat nəhai hən nəḅiṽas gamit həni, o mətuke negəm len na-ləmas-buni-an mai len naṽide ḅemədau?

5

Mitikai hən nauluṁian togol naitian tosa hən ḅeyivile

¹ Noləṅon isa masuṽ husur na-kel-uri-an sua notosəseloṅ həni. Na-kel-uri-an ikele ke ikad naitian tosa len gamito. Evi naitian tosa vəsa batbat. Isa səhor naṽide silat ləsəkad nadələmian: auluṁian sual ei igol naitian mai asoan atəman.* ² Imabe

* **4:16:** 1Kor 11.1; Flp 3.17

* **4:17:** Uman 16.1-3; 1Tim 1.2

* **5:1:** Lev 18.8; Deu 22.30. Len nasoruan ta Kris ike: auluṁian sual ikad asoan atəman. Ale alitenan savi anana san matmat be evi asoan atəman.

mətuɔpatpat gamit məhat hum naten savi natideh? Mitimaslolosa! Mitimaskai hən atenan togol natenan dan gamito! ³ Len nibegw nəsatoh mai gamito, be naut kəmas nibegw satoh ei, len nanunugw nutoh mai gamito. Ale sumān nototoh ei, nusəb səhoti tia ke len nədaŋan siMasta sidato, aYesu, atenan togol natenan timaspanis. ⁴ Imagenan, len nabonbonan samito mai nanunugw mai nədaŋan siMasta sidato, aYesu, ⁵ məteriŋ atenan len navəlan aSetan, mōs naboruan san topul hən nəsaan beɓuer buni, hən aYesu bilav kuv nanunun atenan dan nəpanismen len Nəboŋ siNasub.†

⁶ Na-sor-patpat-gamit-məhat-an samito savoi! Mətsaləboii ke tohum nayis a? Nayis tokəkereh igol nəflaua pisi len nabesin itob.‡ ⁷ Mitimasbar hən nayis tomatu, tohun nəsaan, dan gamito, hən mətəbegəm vi flaua veveu səkad nayis lan. Ekitin, mətohum nabəta səkad nayis lan. Husur aKristo imat tia hən bilav kuv gidat dan nəsaan sidato. Ehum natuhsipsip lototutumav həni len nəPasova.§ ⁸ Imaienan, datihan len nəhanan nəPasova sidato, nayis tomatu toɓuer, nayis hən nəsaan mai naləŋonian hən nəsaan. Be datihan nabəta səkad nayis lan, nabəta hən naveveuan mai

† 5:5: 1Tim 1.20. Len naut egai alat lotokad namitisau hən nasoruan siGot lukad nabunusian eru. Esual ike: mōs naboruan san topul hən nəsaan beɓuer buni, togon ike: mōs na-mədas-niben-an.

‡ 5:6: Len nəvide tomaienan, avan sua togol nəsaan emədas nəvanuan gail hən galit am lebigol nəsaan enan. § 5:7: Exo 12.3, 5, 21. Nau təlmam hən nəPasova naməkot. AGot ikel mai alat seIsrael ke lipan natuhsipsip ale hani mai nabəta səkad nayis lan. Ale ike libar hən nayis pisi dan naim salit gail, han nabəta səkad nayis lan len nəmaribonj toməlevru.

nakitinan.*

⁹ Len nalobulat napisulan nototosi van hən gamit a m̃o, nuke, samtitaḥ mai alat lotogolgol naitian tosa. ¹⁰ Nəboŋ notosor husur alat lotogolgol naitian tosa, nəsasor husur nəvanuan navile a pan lotogol naitian tosa. Nəsasor husur nəvanuan navile a pan lotoləŋon masuṽ hən natite, o lotovənvənah o lotolotu hən nəlablab gail. Nətake mətebulatut dan galito, gamit p̃isi məttəmasgam dan navile eg a pan. ¹¹ Be gagai nukel p̃arṽar hən namilen natosian sagw a m̃o. Imaiegai ke: samtitaḥ mai avan ideh tokel ke tovi awawa samit len nadələomian be togolgol nəsaan sal. Bigolgol naitian tosa, bələŋon masuṽ hən natite, b̃ilotu hən nəlablab gail, b̃isor mədas nahəsan nəvanuan gail, b̃etərog akis, o b̃evənvənah, samtitaḥ maii. Nəvanuan tomagenan, samtihan maii boŋ ideh.

¹²⁻¹³ Husur səpat len ginau hən nəb̃isaḅ səhoti ke avan ideh səkad nadələomian tipanis. AGot dereh tike tipanis o asike ipanis. Avil gamit məttokad nadələomian, ipat len gamito hən mətb̃isaḅ səhoti ke gamit ideh tosa tipanis. Husur natosian siGot ike, “Mitikai hən nəvanuan tosa dan gamito.”*

6

Nakotan len gamit məttokad nadələomian

¹ Ideh len gamit siYesu b̃ike b̃ikot hən gamit togon, imabe arous nəmatsistret səkad nadələomian len aGot hən b̃ebətaḥ len nakotaŋ səlaru? Imabe arsaus nəvanuan siGot hən ləb̃ikot hən gəlaru?
² Mətsaləboii ke nəvanuan gail siGot dereh lebətaḥ

* 5:8: Exo 13.7 * 5:12-13: Deu 13.5, 17.7

len nakotan hən ləbepəpehun navoian dan nəsaan silat navile a pan a? Ale mət̃bebətah hən mət̃bepəpehun navoian dan nəsaan silat navile a pan, imabe mətsaləboi mət̃bisab̃ səhot nakitinan len nakotan lotopat sil natit gail lotovi ut kəmas? ³ Dereh datebətah hən datbepəpehun navoian dan nəsaan siaŋel gail mai len natit gail hən nəmauran egai. Mətsaləboii a? ⁴ Imagenan, mət̃bike mət̃bikad nakotan husur natideh hən nəmauran egai, savoi hən mət̃beus amatsistret savi siYesu hən bebətah len nakotan enan. ⁵ Nahurumit tisa! Timaskad avan ideh len gamito tokad namitisau hən nəmauran tonor, hən bebətah sumian nəmatsistret len nakotan ideh samito. ⁶ Be len gamito, nəvanuan nadəlomian sua ikot hən nəvanuan nadəlomian togon—be igole len nəhon nəmatsistret gail ləsəkad nadəlomian len aGot!

⁷ Bathut ke məttokad nakotan gail len gamit gabag, gamit p̃isi mətsawin kasi, mətsasəhor natideh! Nəvanuan togon bigol nəsa sanor hən gamito, riŋi ŋai, samtikot həni. Ivoi am hən mət̃bidam̃ hən gai togol nəsa sanor hən gamito. Ivoi am hən mət̃bidam̃ hən gai tovənoh natit p̃isi samito! ⁸ Be gamit gabag m̃au, mətugol nəsa sanor hən gamito. Mətogəras gabag hən gamito hən mət̃bevənoh natit samit gail. Ale mətugol natgalenan van hən awawa samit len nadəlomian! ⁹ Nəvanuan ləsanor asike asike lutoh len natohan pipihabəlan aGot. Mətsə nau səhoti a? Mitimasnau hən asike mət̃bisab. Husur alat lotogol naitian tosa, alat lotolotu hən nəlablab gail, alat lotogol naitian tobur kotov nəlahan, alalumian

lotopur hæn nibelit hæn naititian, alalumnan lotogol naitian mai alalumnan, ¹⁰ alat lotovænvænah, alat lotolænon masuŵ hæn natite, alat lototærog akis, alat lotosor mædas nahæsan nævanuan mai alat lotogol nasænan hæn læbevænoh natit gail, asike lutoh len natohan pipihælan aGot togæm balai. ¹¹ Ale a mō gamit galevis lovi vanuan lotomaienan. Be aGot igol mættoveveu dan naŵide galen lotosa, igol mættokad naþoruan san, mættovi esan sæþon, ale erinji ke mættonor len næhon len nahæsan Nasuþ aYesu Kristo mai len aNunun aGot sidato.

Mitigam dan naitian tosa

¹² Hum ma avan ideh þike, “Len næmakuvan sagw dan nalo, nolæboi næþigol natideh.” Be ginau nuke, naŵide galevis læsavoi hæn ginau. Hum ma avan ideh þike, “Len næmakuvan sagw dan nalo nolæboi næþigol natideh.” Be ginau nuke, asike nudam hæn natideh þiwol hæn ginau hum notovi slev san. ¹³ Hum ma avan ideh þike, “Næhanian ipat mōs natæbaŋ, ale natæbaŋ ipat mōs næhanian.” Be nukel mai gamit ke, dereh aGot tigol natæbaŋ mai næhanian areþuer. Avil nibedato læsatoh mōs naitian tosa, lutoh mōs Nasuþ ale Nasuþ evi Masta hæn nibedato. ¹⁴ Ekitin ke, len nædaŋan san, aGot igol niben Nasuþ ile mæhat dan næmatan, ale dereh aGot tigol nibedat am lile mæhat dan næmatan.

¹⁵ Nibemit lovi nahudhuben aKristo. Mætsalæboii a? Datþelæboii ke nibedat lotovi nahudhuben aKristo, inor ke nævanuan tovi hudhuben aKristo, þibon mai napæhaŵut toþurþur hæn niben a? Satimaienan! ¹⁶ Nævanuan toþon mai apæhaŵut toþurþur hæn niben, nibelaru arosua. Mætsalæboii

a? Husur natosian siGot ikele len natuḃatan ke, “gəlaru dereh aregəm sua sumñan niben tosua ŋai.”*

¹⁷ Avil nəvanuan toḃon mai Nasuḃ, nanunun mai aNunun aYesu arosua.

¹⁸ Mitimasgam dan naitian tosa! Nəsaan gail p̃isi am nəvanuan togole, igole vivile dan niben. Avil nəvanuan togol naitian tosa, igol nəsaan van hən niben gabag. Emədas niben gabag. ¹⁹ Nibemit lovi naim seNunun aGot, aGot toviol həni mai gamito. Mətsaləboii a? Gamit mətsavi samit səḃomito,* ²⁰ husur nəsa aGot toḃur gamit həni, etibau masuḃ.* Imagenan, len nibemito, len natit p̃isi mətḃigole, mitimasputsan nəyalyalan siGot.

7

Nəlahan

¹ Ale gagai nuke nisor husur nasoruan samit gail len nalobulat napisulan məttotosi van hən ginau. Mətuke, “Ivoi hən naulumñan ideh hən asike ḃibar niben napəhaḃut.” ² Avil bathut nəvanuan isoḃur lotogol naitian tosa, nukel mai gamit ke, naulumñan tolah tikad naitian mai asoan səḃon, ale napəhaḃut tolah tikad naitian mai asoan səḃon. ³ Asoan aulumñan ḃeləḃon naitian, aulumñan tigole maii. Asoan apəhaḃut ḃeləḃon naitian, apəhaḃut tidamñ həni maii. ⁴ Niben apəhaḃut savi esan səḃon ŋai, be evi sisoan. Ale len naḃide tomaienana, niben aulumñan savi esan səḃon ŋai, be evi sisoan. ⁵ Samretəgau gat nibemər səḃoməru dan gamər

* **6:16:** Gen 2.24 * **6:19:** 1Kor 3.16; 2Kor 6.16 * **6:20:** Nəsa aGot toḃur gidat həni evi nəmatan siYesu tovi aNatun tosua səḃon.

gabag. Be mǎrbike mǎrbisor tuŧ husur nǎmariboŋ galevis, ale mǎrbidaŋ mai gamǎr gabag, inor hǎn mǎrbetǎgau gat nibemǎr sǎbomǎru dan gamǎr gabag. Nǎboŋ nǎmariboŋ galenan lǎbinoŋ, miriŋon tǎtas. Asike mǎrbigole, dereh aSetan tidas ŋisal hǎn bǎliv gamǎru hǎn mǎrbiteh husur mǎrsǎdaŋ. ⁶ Nǎsakel nakelean todaŋ ke mirimastǎgau gat nibemǎr sǎbomǎru dan gamǎr gabag mǎos na-sor-tuŧ-an; ao nudamǎ hǎn bǎmaienan ŋai. ⁷ Beti nolǎŋon ke nǎvanuan ŋisi lǎtasuŋan ginau. Be len nakitinan, gidat ŋisi datukad naviolan aGot toviol hǎn vǎsusua mai gidato. Nǎvanuan sua ikad naviolan tomaiegai, nǎvanuan sual am ikad naviolan tomaienān.

⁸ Ale nukel mai alalumǎn asoalit lotomaŧ mai nǎbatunau pǎhaŧut gail ke, asike lǎbilih be lǎbitoŋ maienan ŋai, suŋan ginau, ivoi. ⁹ Be asike lǎbetǎgau gat nǎlolito dan naitian tosa, lilah. Husur savoi hǎn lǎbǎlǎŋon masuŧ hǎn naitian; ivoi sǎhori am ke lilah.

¹⁰ Nukad nakelean todaŋ mǎos nǎvanuan nadǎlomian lotolah. Savi nakelean sagw be evi siYesu. Imaiegai ke: napǎhaŧut sateriŋ asoan. ¹¹ Be alitenan bǎriŋ asoan, satilah mai naulumǎn ideh am. Alitenan titoh maienan ŋai o tigol nǎsasaan tokade mai asoan tinoŋ ale tiŋon tǎlmam maii. Ale naulumǎn sateriŋ asoan.*

¹² Ale nukad nakelean mǎos nǎvanuan gail am. Evi ginau notokele, savi Nasuŧ. Nekǎmaiegai ke: naulumǎn ideh siYesu bǎkad asoan sǎkad

* **7:11:** Hǎn naves 10-11, ris Mat 5.32, 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18

nadəlomian, ale alitenan ðehəhaʋur hən ðitoh maii, aulumān satetiʋos həni. ¹³ Ale napəhaʋut ideh siYesu ðikad asoan səkad nadəlomian, ale atenan ðehəhaʋur hən ðitoh maii, apəhaʋut sate-tiʋos həni. ¹⁴ Husur nəlahan apəhaʋut siYesu tokade mai asoan inor len nəhon aGot bathut nadəlomian selitenan. Ale nəlahan aulumān siYesu tokade mai asoan inor len nəhon aGot bathut nadəlomian sitenan. Asike təmagenan, natətai samit gail lətatoḥ len nəbathudud toḃiḣḣiḣal len nəhon aGot. Be gagai lutoḥ len nəbathudud tonor len nəhon. ¹⁵ Be gai səkad nadəlomian ðeləḣon natiʋosan, tehusur naləḣonian san. Nəboḣ tomaienān, nəlahan enān səbaḣis gat asoan tokad nadəlomian. Be ðeləboi ḣigole, nəvanuan tokad nadəlomian tetəgau gat nəlahan səlaru bathut aGot ekis gidato mōs natəḣat. ¹⁶ Latpəhaʋut məttovi siYesu, len gamito hum ma asoamit ləḃeriḣ nəlolit len aYesu. Ale lalumān məttovi siYesu, len gamito hum ma asoamit ləḃeriḣ nəlolit len aYesu.

¹⁷ Be gamit ʋisusua, asoamḣ ḣimat o asoamḣ ḣikad nadəlomian o asoamḣ asike ḣikade, len natohan ideḣ gototoḥ lan nəboḣ aGot tokis gaiug, gitoh maienan lan. Nukel nakelean enān todaḣ mai alat siYesu len naut ḣisi. ¹⁸ Avan ideḣ ḣikad na-tiv-dalusi-an nəboḣ aGot tokisi, satesusuan nabuḣon hum səkad na-tiv-dalusi-an. Ale asike ḣikad na-tiv-dalusi-an nəboḣ aGot tokisi, satikade. ¹⁹ Datḣikad na-tiv-dalusi-an o datḣipar tiv-dalusi-an savi natideḣ. Be datḣigol husur nakelean todaḣ aGot tokele, enān nabilitite! ²⁰ Len natideḣ avan ideḣ totoḥ lan nəboḣ aGot tokisi, titoh maienan lan. ²¹ Govi slev nəboḣ aGot tokis gaiug

a? Bimagenan, sa-nəloṃ tetuhatuh həni. Avil gəbələboi gəbikad nəmakuvan hən asike gəbevi slev am, gigole. ²² Husur nəvanuan tovi slev nəboŋ aGot tokisi, savi slev am be evi siNasuḅ. Len naṽide tomaienən, nəvanuan savi slev nəboŋ aGot tokisi, evi slev seKристо. ²³ Nəsa aGot toṽur gamit həni, etibau masuṽ. Samtehusur nəvanuan gail sunian məttovi slev salito. Mətehusur Nasuḅ. ²⁴ Bathudud nadəlomian, len natideh məttotoh lan nəboŋ aGot tokis gamito, mititoh mai aGot lan.

Alat ləsəlah

²⁵ Ale gagai nuke nisor vər nausian samit husur navensus gail. Nəsəkad nə-kel-buni-an ideh siNasuḅ, be nukel nə-nau-səhoti-an sagw, bathut len nalolosaan san, Nasuḅ igol notodaŋ len gai. ²⁶ Imaienən, bathut nəmauran todaŋ məttotoh lan, nunau maiegai ke: ivoi hən naulumian bitoh hum totoh gagai. ²⁷ Gəbilih mai napəhaṽut tia, sagidas p̄isal hən gəbimakuv dan nəlahan saməru. Asike gəbilih, sagidas pəhaṽut hən gəbilih maii. ²⁸ Be gəbilih, savi nəsaan; ale navensus bilah, savi nəsaan. Be alat lotolah dereh lisəḅ nəmauran egai tidaŋ len nəboŋ gail, ale nomətahun mətbeləŋon bisa maienan.

²⁹ Bathudud nadəlomian, nekəmaiegai ke: namityal em̄idol. Gagai van, naulumian tokad asoan, nəlahan səlaru satiwol hən nəmauran san. ³⁰ Nəvanuan totaŋ, nətaŋan san satiwol hən nəmauran san. Nəvanuan tohəhaṽur, nahəhaṽuran san satiwol hən nəmauran san. Nəvanuan toṽurṽur tite, natit gail gai topul həni saliwol hən nəmauran san. ³¹ Ale nəvanuan toumum mai natit gail hən

navile a pan, navile a pan satiwol hən nəmauran san. Husur navile eg a pan hum topat gagai, satovan vəmasig.

³² Noləjon ke mitimakuv dan natit gail len nəmauran egai nəlomit totuhatih həni. Naulumān səlah eləboi binau masuʋ hən Nasuḅ mai naʋide bigol Nasuḅ bəhəhaʋur lan. ³³ Be naulumān toləh inau masuʋ hən navile a pan mai naʋide bigol asoan bəhəhaʋur. ³⁴ Ale sədaŋ kavkav len gəlar pisi, Nasuḅ mai asoan. Napəhaʋut səlah, navensus, inau masuʋ hən Nasuḅ hən gai bəvi siNasuḅ səbon len niben mai nanunun. Be napəhaʋut toləh inau masuʋ hən navile a pan mai naʋide bigol asoan bəhəhaʋur. ³⁵ Nokəmaienan mōs nəbēvi tarhət samito, savi hən nəbiwōl hən nəmauran samito. Nokəmaienan hən naʋide samit binor, hən mətbigol tabtab hən nəsa Nasuḅ toləjoni, hən asike natideh bəliv nənauan samit dani.

³⁶ Be naulumān ideh binau ke sagol sanor hən navensus tokel gati ke bīlah maii, ale nəlon atenan bəsursuru həni (hum bīmasmagenan), tilah maii hum toləjoni. Savi nəsaan.† ³⁷ Be naulumān bəil gəgat len nəsa tonau, ale natideh asike bətəgau gati, be nəsa bigole bīpat len gai səbon, ale binau səhoti len nəlon ke asike ilah mai navensus, enan tu ivoi. ³⁸ Imagenan, naulumān toləh mai navensus san

† **7:36:** Len naut a Korint alat siYesu galevis lunau ke lotolo, ale nəlahan mai nəmauran hən nəlahan arsavi natideh. Imagenan, hum ma lotosor len naulumān egaii toke tilah, gol ke atenan inau ke sagol sanor hən navensus bīke bīlah maii. Ale evəlo. Nəboŋ naves egai toke nəlon atenan esursuru hən navensus, nasoruan ta Kris ikad namilen tile am toke navensus egəm vi bareab. Be naut kəmas namilen toru enan, aPol ike inor hən arbīlah.

igol natit tovoi, ale naulum̃an s̃elah maii igol natit tovoi am s̃ehori.†

39 Nap̃ehãvut tolah, ñelahan tokade mai asoan ipat ṽebar asoan ðimat. Be asoan aliten ðimat, imakuv dan ñelahan enan, ale el̃eboi ðilah mai avan ideh ðel̃eñoni. Be natsua, naulum̃an ðilah maii timasvi siYesu. 40 Len nabunusian sagw, nap̃ehãvut asoan tomat ðitoh s̃ebon maienan ñai, dereh teh̃ehãvur am. Ale nunau ke aNunun aGot evi tarh̃et sagw h̃en notok̃emaienan!

8

Ñehanian lototutumav h̃eni van h̃en ñelablab gail

1 Gagai nuke nisor husur nam̃eñod ñevanuan gail lototutumav h̃eni van h̃en ñelablab gail. Evoi, datol̃eboii ke, “gidat ðisi datukad nal̃eboian.” Nal̃eboian igol ñevanuan epul am h̃en navivan. Be na-l̃emas-buni-an igol ñemauran siñevanuan idañ am. 2 Avan ideh ðinau sulũvi ke tol̃eboi natit tosõbur; gai sal̃eboi natit lotokitin aGot toke ðikel ṽehot gail maii sal. 3 Be avan ideh ðel̃emas bun aGot, aGot el̃eboi avan enan.*

4 Ale, ñehanan h̃en nam̃eñod lototutumav h̃eni van h̃en ñelablab beti: Gidat ðisi datol̃eboii ke ñelablab savi natideh len navile a pan, ale s̃ekad nagot ideh be aGot tosua ñai. 5 Ikad nagot g̃eğeras tosõbur ñevanuan gail lotolotu h̃en gail. Luke nagot

† **7:38:** Len naut egai aPol ike, naulum̃an tolah mai naven-sus san igol ivoi ale husur ñemauran egai idañ len ñeboñ gail (geris 7.26), naulum̃an s̃elah mai navensus san igol ivoi am s̃ehori.

* **8:3:** Natosian galevis ta sutuai luke, Avan ideh ðinau sulũvi ke tokad nal̃eboian, gai s̃ekad nal̃eboian kitin. 3 Be ñevanuan ðikad na-l̃emas-buni-an, gai ikad nal̃eboian kitin.

galenan lutoh len nē mav o len navile eg a pan, ale loriŋ gail hum lotovi got mai masta salit gail.*

⁶ Avil naut kē mas natenan, gidat datolē boii ke ikad aGot tosua ŋai, aTata tovi nē kadun natit p̄isi. Ale gidat datutoh m̄osi. Ale ikad aMasta tosua ŋai, aYesu Kristo. Len aKristo, aGot igol natit p̄isi toum hē ni; ale len aKristo, datukad nē mauran.

⁷ Be savi nē vanuan p̄isi lotolē boi natenan. Ikad nē vanuan nadē lomian galevis lēsē nau sē hoti sal ke nē lablab lēsē kad nē daŋan ideh. Ale nē boŋ lotohan namē ŋod tovi naviolan van hē n nē lablab, lunau suluvi ke lotolotu van hē n nē lablab enan. Ale husur lēsail sē daŋ len aGot sal, nē sa lotogole igol nē lolit ebiŋbiŋal. ⁸ Be nē hanian edē das biŋol datbikad navoivoian mai aGot. Husur datbihani o asike datbihani, gē lar p̄isi arsavi natideh len aGot.*

⁹ Be mē telē lē gau hē n gamit gabag. Nē daŋan mē ttokade len nē makuvan samit dan nē saan satigol alat lēsē daŋ len nadē lomian liteh. ¹⁰ Husur, gaiug gotokad “nalē boian,” avan ideh nē nauan sail gē gat bē ris gotohan len naim nalotuan silablab, nē sa bai? Hum ma nē daŋan sam̄ bē liv nē nauan san gol bihan namē ŋod lototutumav hē ni tia van hē n nē lablab. Biŋol b̄imaienan, igol nē saan.† ¹¹ Imagenan, len nalē boian sam̄, gomē das awawa sē daŋ len nadē lomian, gomē das awawa len nadē lomian, aKristo tomat m̄osi. ¹² Mē tbiŋol nē saan maienan van hē n nē bathudud ideh sē daŋ len nadē lomian, mē tugol nasē nahan len nē lon, ale

* **8:5:** 1Kor 10.20-21 * **8:8:** Rom 14.17 † **8:10:** Nē boŋ toke igol nē saan, igol nē saan husur tobur kotov nē nauan san toke nē hanan hē n namē ŋod lototutumav hē ni van hē n nē lablab sanor. Ale nē lon sē masil am.

mætugol nēsaan van hən aKристо. ¹³ Bathut natenan, nēsa nēbihani ðigol awawa len nadəlomian ðiteh, sanihan naməŋod boŋ ideh am. Husur nomətahun nēðigol awawa ideh len nadəlomian ðiteh.

9

APol isor var alat a Kōrint lotosor tasi

¹ Mətunau ke nēsa nēbigole səpat len navəlagw a? Mətunau ke nəsavi ahai pispisul a? Mətunau ke nəsaris aYesu, aMasta sidato a? Mətunau ke gamit mətəsavi naŋit nauman sagw len Nasuð a? Ginau m̄au novi ahai pispisul notoris aYesu, ale gamit, naŋit nauman sagw.* ² Naut kəmas nəvanuan galevis am lotonau ke nəsavi ahai pispisul ideh, kitin, gamit a Korint mətəsaləboi mətəbekəmaienan. Husur nəmauran samit len Nasuð eŋusan səhoti ke notovi ahai pispisul təban gamito.

³ Na-sor-vari-an sagw van hən alat lotokele ke nəsavi ahai pispisul imaiegai ke: ⁴ Sanor hən mətəvəŋan ginamər hən nəhanian mai nəwai a? Ao, inor! Mətələboii ke tonor! ⁵ Len nəyaran sinamito, sanor hən asoanamit lotokad nadəlomian ləbitah mai ginamit suŋan ahai pispisul tile am mai aPita mai aŋan Nasuð gail lotogole a?* Ao inor! ⁶ Ginau mai aParnapas, mətunau ke ginamər ŋai inor hən namrtoum m̄os nəvat hən namr̄himaur a? Be inor hən mətətakətəkəta təban ginaməru suŋan ahai pispisul tile gail am. Mətəsaləboii a?* ⁷ Mətunau ke nasoltia ideh

* **9:1:** Uman 22.17-18, 26.16 * **9:5:** Len naut egai aPol ekis aPita hən aKefas tovi nahəsan len nasoruan Ipru. * **9:6:** Uman 9.27, 11.22-25, 30

naþurþuran san toþuer, eður natit san gail hæn nævat san sæþon a? Ao, sæmaienan boŋ ideh! Nævanuan tomabul næhol nakrep ihan nařit nakrep han. Ale nævanuan tokætkæta tæban navæshæsip, emun nasus halito. Mætsalæboi natgalen a?

⁸ Nasoruan kæta gail notomadhakele, lovi bunusian sinævanuan ŋa? Ao. Nalo am ikel natgalenan. ⁹ Husur natosian len nalo siMoses ike, “Sagibaŋis gol nabuŋon nabuluk topalpal kuv namisurhuwit.” Næboŋ aGot tokæmaienan, mætunau ke tonau nabuluk ŋa?*

¹⁰ Ao. Len naut enan isor mōs ginamit am, husur nævanuan totivtiv tan, mai nævanuan torumrurū kuv namisurhuwit gëlar þisi aroum mōs næhanian artovatvat viri. ¹¹ Namtumabul natit gail seNunun aGot len nælomito. Beti imabe? Sanor hæn mætbekætkæta tæban ginamit hæn næhanian hæn navile a pan a?*

¹² Nævanuan galevis læbikad nædaŋan hæn na-il-a-mō-an hæn mættakætkæta tæban galit maienan, inor hæn mætbekætkæta tæban ginamit sæhor galito!

Namtukad nædaŋan enan hæn gamit boh mættakætkæta tæban ginamito, be namtsaus gamit hæn mætbigole. Ao namtudaŋ þur natit þisi hæn asike namtbipon gol na-kel-uri-an tovoi husur aKristo. ¹³ Mætolæboii ke alat lotoum len naim siGot luhan næhanian topat ei. Ale alat lototutumav len næmel tutumavan luhan katæþol hæn næsa lototutumav hæni.* ¹⁴ Len nařide tomaienā, Nasuþ isor idaŋ ke, alat lotokel ur na-kel-uri-an tovoi limaskad natit hæn læbimaur lan, tæban

* **9:9:** Deu 25.4; 1Tim 5.18
6.16, 26; Deu 18.1-3

* **9:11:** Rom 15.27

* **9:13:** Lev

nəvanuan gail lotokel uri mai galito.*

¹⁵ Avil nəsaus natgalenan boŋ ideh. Ale nəsatos natgalegai hən b̄imagenan hən ginau. Noʋiv ke nəsaus natgalenan, nəsaʋon gol na-kel-uri-an tovoi. Ale nomətahun nəb̄ehusur naʋisal ideh tile am. Nəmatan ivoi səhor naʋisal tile am.

¹⁶ Husur, nəb̄ikel ur na-kel-uri-an tovoi, savi natesua notoləboi nəb̄isor sal suh ginau həni. Ao, len naləŋonian siGot, aGot eriŋi len navəlagw hən nəb̄imasgole. Asike nətakel ur na-kel-uri-an tovoi, nəb̄iltipanismen təbar ginau balai!

¹⁷ Nətagole husur notoləŋoni, tanor hən nətəkad nakonʋurʋuran həni. Be aGot b̄eriŋi len navəlagw hən nəb̄igole, nimasgole! ¹⁸ Ale nakonʋurʋuran sagw nəsa beti? Imagegai ke: nəboŋ notokel ur na-kel-uri-an tovoi, noləboi nəbeviol kəmas həni. Bathut natenan, naut kəmas nədaŋan notokade hum ahai pispisul, nəsaus natideh ben nəvanuan gail hən notokel ur na-kel-uri-an tovoi mai galito.

¹⁹ Naut kəmas nəsavi slev sivan ideh, nugol gabag hən ginau notovi slev sinəvanuan ʋisi hən nəb̄eliv nəvanuan isoʋur am gəm hən aKristo.

²⁰ Nəboŋ nototah mai naJu gail nosuṃan naJu gail hən nəb̄eliv galit gəm hən aKristo. Naut kəmas nəsatoh len navəlan nalo, nəboŋ nototah mai alat len navəlan nalo seJu gail, nosuṃan alat len navəlan nalo hən nəb̄eliv galit gəm hən aKristo.

²¹ Nəboŋ nototah mai alat ləsəkad nalo, nosuṃan alat ləsəkad nalo hən nəb̄eliv galit gəm hən aKristo. Be nəsəmakuv dan nalo siGot, nalo seKristo iwol

* **9:14:** Mat 10.10; Luk 10.7

hən ginau. ²² Nəboŋ nototah mai alat ləsədaŋ, nogəm sumñan nəsədaŋ, numaienan hən nəbēliv galit gəm hən aKrišto. Nogəm sumñan nəvanuan gail p̄isi hən, len naŋisal ideh nəbēliv galit gəm hən aKrišto hən b̄ilav kuv galit galevis dan nəsaan salito. ²³ Nugol natgalen p̄isi hən na-kel-uri-an tovoi b̄ibar nəvanuan b̄isob̄ur am, hən nəb̄ikatəp̄ol mai galito len nakontit na-kel-uri-an tovoi tokel gati.

²⁴ Mətələboii tia ke len nəgamgaman, galit p̄isi lotogam lan lugam, be galit sua ŋai igam səhor galit am hən b̄ilav nəprais. Mitigam magenan hən mət̄bewin, hən mət̄bikad nəprais! ²⁵ Nəvanuan gail p̄isi lotoke ligam len nərañrañean, loutaut idaŋ tabtab len natit p̄isi. Galit ludaŋ b̄ur nautautan enan, hən ləb̄ikad naprais tovi ut kəmas asike idareh. Avil gidato datugole m̄os naprais topat vi sutuai. ²⁶ Imagenan, hum nəgamgaman, nəsəgam taṽtaṽor. Hum natuhtuhan, nəsatuhtuh taṽtaṽor hum nototuh naməsav ŋai. ²⁷ Ao! Notuhtuh nibegw, nugol utaut həni, nugole evi slev sagw. Nugol tomagenan hən ke, nəboŋ nəb̄ikel ur na-kel-uri-an tovoi mai nəvanuan gail b̄inoŋ, nəprais asike imasig dan ginau.

10

Nalələgauan: alat a Israel ta m̄o lumabe?

¹ Nokəmaienan bathudud nadələomian, husur nomətahun mət̄betətan hən nategai. Atəmadat ta sutuai p̄isi lotogam dan naut a Ijip, lutoh pipit

nəməvukasw, galit p̄isi luyar tukot len tas.* 2 Len nəməvukasw mai nətas, ehum galit p̄isi lotobaptais hən ləbēvi ahai susur siMoses. 3 Ale galit p̄isi luhan nəhanian tosua ηai togəm len aGot.* 4 Ale galit p̄isi lomun nəwai tosua ηai togəm len aGot, husur lomun nəwai hən nəvat siGot totah mai galito, ale nəvat enan evi aKristo.* 5 Avil aGot sahəhaʔur hən galit lotosobur, ale lumat, nəb̄irimat halit gail losuh taʔtaʔor len naut masmas.*

6 Natgalenan lovisi hum nalələgauan hən asike datbələḡon masuʔ hən natit tosa gail sum̄an galito.* 7 Samtilotu hən nəlablab gail sum̄an galit galevis lotogole, hum natosian siGot toke, “Nəvanuan gail lobətah hən ləb̄ihan, ləb̄emun. Ale lule məhat hən ləb̄isav, ram̄ram̄e taʔtaʔor.”* 8 Sadatigol naitian tosa sum̄an galit galevis, togol nəvanuan tovi 23,000 len galito lumat len nəmariboḡ tosua ηai.* 9 Sadatitaltal kitev nədaḡan siNasuʔ aGot ke timabe. Galit galevis lugole, gol nəməat gail lukat bubun galito.* 10 Sadatikoblen sum̄an galit galevis lotokoblen, gol aḡel hən nəmatan igol lumat.*

11 Natgalenan lovisi hən galito hən datbələboi səhoti, ale ipat len na-tos-gati-an hum na-sor-p̄usan-an m̄os gidat dattotoḡ len nəboḡ hən nanoḡan hən navile a pan. 12 Avan ideh b̄inau

* **10:1:** Exo 13.21-22, 14.22-29. Nəboḡ toke lotoyar tukot len tas, luyar tukot len naut butitas nətas torus dani gol ke tokad nəp̄isal tommas rivuh be nətas ipat tarhəte tarhəte. * **10:3:** Exo 16.35

* **10:4:** Exo 17.6; Num 20.8-11 * **10:5:** Num 14.16, 29-30

* **10:6:** Num 11.4 * **10:7:** Exo 32.6 * **10:8:** Num 25.1-18

* **10:9:** Num 21.5-6 * **10:10:** Num 16.41-49

ke toil gəgat, telələgau hən asike b̃iteh! ¹³ Natideh totaltal ke mitigol nəsaan, eḗitoḗ hən nəsa togəm hən nəvanuan gail ḗisi. Be aGot igol tabtab hən nəsa tokele ke tigole. Natideh totaltal ke mitigol nəsaan, aGot asike idam̃ hən ideh səhor nəsa məttoḗboi mətḗbidañ b̃uri. Nəboḗ natideh b̃italtal ke mətḗbigol nəsaan, dereh aGot tigol naḗisal dan natenan hən mətḗbidañ b̃uri.

¹⁴ Imagenan gamit notoləmas bun gamit ḗisi, mitigam dan nalotuan van hən nəlablab gail.

¹⁵ Nusor mai gamit hum məttoḗkad nənauan; nəbək̃itin o asike nəbək̃itin, mitinau hən mətḗbinau səhoti. ¹⁶ Len nəhanian len natev siNasub̃, nəboḗ dattosipa vi təban aGot hən nab̃iliwai, datomun katəḗḗol hən nəda heKristo. Ale nəboḗ dattoḗbur nabəta, datuhan katəḗḗol hən niben aKristo. Mətsaləboii a? * ¹⁷ Naut kəmas dattosəḗbur, gidat ḗisi datovi niben tosua ḗai, husur datuhan katəḗḗol hən nabəta tosua ḗai.

¹⁸ Mitinau naḗide silat a Israel. Galit ḗisusua lotohan nahudhuviolan lototutumav həñi van hən aGot, len nəmel tutumavan, luhan katəḗḗol, ale luḗon len nalotuan van hən aGot. * ¹⁹ Namilen ke nəlablab evi natideh a? Ao. Namilen ke nəhanian lototutumav həñi van həñi evi natideh a? ²⁰ Ao. Arsavi natideh. Nukele ke, natideh nəvanuan ləsəkad nadələmian lototutumav həñi, lotutumav həñi van hən natəmat gail, savi aGot. Nomətahun mətḗbikatəḗḗol mai natəmat gail. * ²¹ Mətsaləboi mətḗbemun len nab̃iliwai hiNasub̃ ale mun len nab̃iliwai hetəmat gail am. Mətsaləboi mətḗbihan

* **10:16:** Mat 26.26-28; Mak 14.22-24; Luk 22.19-20 * **10:18:**

Lev 7.6, 14-15 * **10:20:** Deu 32.17

len natev siNasub ale han len natev setemat gail am. ²² Datbigol himagenan, dereh datigol Nasub aGot titabulol bulos gidato. Datunau ke datudan səhori a? Aoa!*

²³ Gamit mətbike, “Len nəmakuvan sinamit dan nalo namtoləboi namtbigol natideh,” ginau nuke, nəvide galevis ləsavoi hən nəvanuan tile gail. Gamit mətbike, “Len nəmakuvan sinamit dan nalo namtoləboi namtbigol natideh,” ginau nuke, nəvide galevis ləsagol nəvanuan togon sədan am len nadəlomian san.* ²⁴ Samtelənon nəsa tovoi hən gamit səbomit ηai, be mətelənon nəsa tovoi hən nəvanuan tile gail.

²⁵ Mətoləboi mətbihan natideh lotopur həni len nəmaket hən namənod. Ləbetutumav həni van hən nəlablab gail o asike ləbigole, samteus nausian ideh husuri. Samtinau masuṽ həni. ²⁶ Nəvide enan inor husur nasoruan siGot ikele ke, “Navile a pan mai natit pisi topul lan lovi siNasub aGot.”*

²⁷ Nəvanuan səkad nadəlomian beus gaiug hən gəbihan maii, ale gəbelənon gəbivan, gihan nəhanian ideh gai bilavi mai gaiug. Ləbetutumav həni van hən nəlablab o asike ləbigole, sageus nausian ideh husuri. Saginau masuṽ həni. ²⁸ Be avan ideh bikel mai gaiug ke, “Namənod egai, lotutumav həni van hən nəlablab gail,” sagihani be nənauan sam tinau nəlon avan enan tokel vəhot natenan mai gaiug. Gəbihani, hum ma gəbetunus nəlon. ²⁹ Hum ma savi natideh len gaiug, be evi

* **10:22:** Deu 32.21 * **10:23:** 1Kor 6.12 * **10:26:** Psa 24.1

natit tosa len nənauan sinəvanuan togon. Husur, imabe nənauan len nəlon nəvanuan togon isabi ke nəsə notogole len nəmakuvan sagw dan nalo isa?† ³⁰ Ginau nəbesipa vi təban aGot hən nəhanian ale nəbīhani, imabe avan ideh isor mēdas ginau bathut nəsə notosipa həni tia?

³¹ Imaienan, mət̃bihan o mət̃bemun o natideh mət̃bigole, gol natit p̃isi hən nəvanuan gail ləb̃isal suh nəyalyalan siGot lan. ³² Samtigol natideh hən mət̃biṣon gol na-kel-uri-an tovoi hən naJu gail o alat ləsavi Ju asike ləb̃ikad nadəlomian. Samtigol natideh hən mət̃bemēdas nadəlomian silat siYesu. ³³ Mət̃ehusur nəvide sagw. Len natit p̃isi notogole, nohisi hən nəbigol nəvanuan p̃isi ləbehəhəvur lan. Nəsədas p̃isal hən nəb̃ikad na-vi-tarhəte-an m̃os ginau səb̃ogw ηai, nudas p̃isal hən nəvanuan b̃isobur ləb̃ikad na-vi-tarhəte-an, hən aGot b̃ilav kuv galit dan nəsəan salito.

11

¹ Mitigol tətōṽ hən ginau suṃan notogol tətōṽ hən aKristo.*

Len nalotuan

² Nusor sal suh gamit bathut məttonau gat ginau len natit p̃isi. Ale mət̃otəgau gat nəvide hən nalotuan, suṃan ηai notolav gail mai gamito. ³ Be noləṃon ke mət̃eləboii ke aKristo

† **10:29:** Len naves 28 nəboṃ tosor husur avan ideh mai avan enan, ale len naves 29 nəboṃ tosor husur nəvanuan togon, len naut galenan, isor husur nəvanuan səkad nadəlomian. * **11:1:** 1Kor 4.16; Flp 3.17

evi kadun nēmauran sinəvanuan p̄isi, naulum̄an evi kadun nēmauran sinapəhaʋut, ale aGot evi nəkadun aKристо. ⁴ Naulum̄an ideh tokabut gol nəkadun nəboŋ tosor tuʋ o tokel ur nəsa aGot tokel maii, igol nahur sasa len nəkadun tovi aKристо. ⁵ Be napəhaʋut ideh səkabut gol nəkadun nəboŋ tosor tuʋ o tokel ur nəsa aGot tokel maii, igol nahur sasa len nəkadun tovi asoan. Esuṃian apəhaʋut tosir nəkadun toʃarʃar. ⁶ Napəhaʋut b̄emətahun b̄ikabut gol nəkadun, ep̄itoʋ ŋai hum togut kotov p̄is navurun. Be bathut tovi hur sasa hən b̄egut navurun o hən nəkadun b̄iʃar, tikabut gol nəkadun m̄au! ⁷ Naulum̄an satikabut gol nəkadun husur nəboŋ aGot togol naulum̄an, igol ilav kot nənahənah han mai nəyalyalan san hən nahəsən aGot b̄iyalyal. Be napəhaʋut igol nahəsən naulum̄an iyalyal.* ⁸ Husur naulum̄an metəkav sagəm len napəhaʋut, be napəhaʋut metəkav egəm len naulum̄an. ⁹ Husur aGot sagol naulum̄an m̄os napəhaʋut, be igol napəhaʋut m̄os naulum̄an.* ¹⁰ Husur natenan, bathut aŋel gail, napəhaʋut tikad nədaŋan hən na-il-a-m̄o-an len nəkadun.* ¹¹ Avil len Nasub̄, napəhaʋut satoh səb̄on hum asoan toʃuer, mai naulum̄an satoh səb̄on hum asoan toʃuer. Naulum̄an ikad asoan hən b̄evi

* **11:7:** Gen 1.26-27 * **11:9:** Gen 2.18-23 * **11:10:** Galevis lotokad namitisau hən nasoruan siGot lokəmaiegai ke: Napəhaʋut ikad nədaŋan hən b̄igol nəsa b̄eləŋoni hən nəkadun, be datb̄ehusur nap̄usanan siPol len 6.12 mai 8.9, napəhaʋut timasnau asoan hən asike b̄emədasi. Namilen ke ivoi hən napəhaʋut tikabut gol nəkadun, husur asike b̄igole, dereh temədas asoan. Len naves egai, alat lotokad namitisau hən nasoruan siGot ləsaləboi namilen nasoruan gegai toke bathut aŋel gail.

tarhæt san ale napəhaʋut ikad asoan hən bevi tarhæt san. ¹² Husur naut kəmas napəhaʋut metəkav togəm len nauluṃān, alaluṃān lukad nəpasian salito len napəhaʋut. Avil natit ʋisi logəm len aGot.

¹³ Len nabunusian samit gabag imabe? Inor hən napəhaʋut b̄isor tuʋ van hən aGot be səkabut gol nəkadun a? ¹⁴ Len naʋide ta daməṃai, navurun nauluṃān b̄ebəlav, nəvanuan ʋisi loləboii ke sanor kasi. Navurun emədas gai. ¹⁵ Be navurun napəhaʋut b̄ebəlav, igol napəhaʋut ikab masuʋ. Husur navurun tobəlav, aGot eviol həni mai napəhaʋut hən b̄ikabut gole. ¹⁶ Be avan ideh b̄ike b̄evitʋituh husur natenan, namtohusur naʋide enan, namtsahusur ideh am. Ale alat siGot len naut ʋisi, galit am lohusur naʋide enan.

Natev siNasuḅ

(Mat 26.26-29; Mak 14.22-25; Luk 22.15-20)

¹⁷ Len nəsa nəb̄ikel mai gamit gagai, nəsasor sal suh gamito, husur nab̄onb̄onan samit gail ləsavi tarhæt samito be lomədas gamito. ¹⁸ Nuke nisor husur natsua. Nosəsəloṃ hən nasoruan sua toke, nəboṃ məttoṃkad nab̄onb̄onan hum alat siYesu, mətəpəpəhw gail. Ale nodəlom kəkereh hən nasoruan enan, ¹⁹ husur napəpəhwan gail limasvisi len gamito hən alat aGot tohəhaʋur hən galito ləb̄iṃarṃar. ²⁰ Nəboṃ məttoṃb̄on len naut sua hən mətbihan len natev siNasuḅ, savi nəhanan siNasuḅ məttohan lan. ²¹ Husur nəboṃ məttoṃgəm hən nəhanan, gamit galevis mətotub̄at vələut səb̄omito. Namilen ke galevis lumalkəkət, galevis lotərog. ²² Mətsəkad naim samit hən

məṭbihan mai məṭbēmun lan a? Mətomətahun alat siYesu a? Mətuke mitigol naməsal gail nahurulit tisa a? Nekəmabe hən gamito? Nisor sal suh gamit a? Aoa! Sanisor sal suh gamit hən naṽide enan.

²³ Husur nəsa Nasuḅ tokel mai ginau, nukel mai gamit tia. Imaiegai ke: Nasuḅ aYesu, len nalenmariug aJutas toriṅi len navəlan aenemi san gail, aYesu ilav nabəta, ²⁴ esipa vi təban aGot həni, ale eḅuri. Ike, “Egai nibegw notoviol həni n̄os gamito. Mitigol nategai hən məṭbinaunau gat ginau.” ²⁵ Len naṽide tomaienən, nəboṅ lotohan tonoṅ, aYesu ilav nabiliwai topul hən nəwain. Ike, “Nabiliwai egai evi na-kel-gati-an veveu aGot tota gati len nəda hagw; mitigol nategai hən məṭbinaunau gat ginau len nəboṅ p̄isi məṭbēmuni.”* ²⁶ Husur len nəboṅ p̄isi məṭbihan nabəta egai mai mun len nabiliwai hən nəwain; mətokel ur nəmatan siNasuḅ van vəbar nəboṅ ḅegəmai.

²⁷ Imagenan, avan ideh tohan nabəta o tomun len nabiliwai hiNasuḅ len naṽide tomədas nahəsan Nasuḅ, inor hən ḅipanis sil niben Nasuḅ mai nəda han; ehum avan enan togol nəmatan siNasuḅ. ²⁸ Imagenan, nəvanuan timasbunus vahvahir nəmauran san a təhw hən bihan nabəta mai mun len nabiliwai. ²⁹ Husur avan ideh tohan mai tomun be sənau səhot niben aYesu tovi alat siYesu, len nəhanan mai namunian gai togole, ilav nəpanismen vi lan gai gabag. ³⁰ Husur natenan, gamit isoḅur ləsədaṅ savoi, loməsah, ale galevis lupat len nəmatan. ³¹ Imagenan, dattabunus vah-

* **11:25:** Exo 24.6-8; Jer 31.31-34

vahur nēmauran sidat sēbōdato len alat siYesu lotovi niben, asike dattēlav nēpanismen galenan siGot vi lan gidato. ³² Be nēboŋ Nasuḅ tobunus vahvahir nēmauran sidato; igol nēpanismen ta daməŋai hən biŋol datbinor, hən asike bisab sēhoti ke datimaspanis mai navile a pan len nēmatan vi sutuai.

³³ Imaienan, bathudud sagw len nadəlōmian, nēboŋ mətbiḅonḅon hən mətbihan len natev siNasub, mititoh vir gamit gabag. ³⁴ Avan ideh bimalkakat, tihan a im bai, hən asike naḅonḅonan samit magenan bilav nēpanismen vi lan gamit gabag.

Nukad natgalevis am hən nēbikel mai gamito, be lipat vir nagəman sagw boŋ ideh.

12

Natit gail lotogəm len aNunun aGot

¹ Bathudud nadəlōmian, nuke nisor husur natit gail lotogəm len aNunun aGot. Nuke mitikad naləboian lan. ² Mətələboii ke a mō, nēboŋ mətsekad nadəlōmian, natit lototiltile gail loliv gamit vi tut, losəhar sabsab hən gamito van hən nələblab lotobut. ³ Imagenan nuke mətələboii ke, len aNunun aGot avan ideh saləboi bisemale hən aYesu, be len aNunun aGot ŋai nəvanuan eləboi bike, “AYesu evi Masta.”

⁴ Ikad naviolan tiltile aNunun aGot toviol hən gail, be aNunun aGot tosua ŋai. ⁵ Ikad navitarhəte-an tiltile gail hən datbigole mōs aMasta, be aMasta tosua ŋai. ⁶ Ikad navit totiltile gail, be aGot tosua ŋai, igol nəvanuan pisi san luḅan hən navit galen pisi. ⁷ AGot eviol mai galit visusua hən aNunun, hən nəsə aNunun bigole len galito bevi

tarhət salit gabag. ⁸ Len aNunun aGot, aGot eviol mai galit sua hən nasoruan hən namitisau hən nəmauran tonor. Len aNunun aGot ɲai, eviol mai galit sual am hən nasoruan hən naləboian. ⁹ Len aNunun, aGot eviol hən nabiltidəlomian mai galit sua tile. Len aNunun aGot ɲai, eviol hən naviolan gail mai galit sua tile am, hən ɓigol alat lotoməsah ləbimaur. ¹⁰ Ale eviol mai galit sua tile am hən nədaɲan gail hən ɓigol namerikel gail. Eviol mai galit sua tile am hən nədaɲan hən ɓikel napisulan siGot. Eviol mai galit sua tile am hən nədaɲan hən ɓeləboi səhot nəsa togəm len aNunun aGot mai nəsa togəm len natəmat gail. Eviol mai galit sua tile am hən ɓisor len nasoruan tiltile gail, ale mai togon am eviol hən nədaɲan hən ɓeləboi ɓikel ur namilen nasoruan tiltile galenan. ¹¹ Evi aNunun aGot to-sua ɲai togol natgalen ɲisi. Epəpehun natgalenan mai nəvanuan v̄isusua husur naləɲonian san.*

Niben aKristo ikad nahudhut isoɓur

¹² Niben nəvanuan ikad nahudhuben isoɓur, be nahudhuben galen lotosoɓur lovi niben tosua ɲai. Niben aKristo imagenan.* ¹³ Gidat ɲisi datubap-tais len aNunun aGot tosua ɲai hən datɓegəm vi niben aKristo tosua ɲai. Naut kəmas datovi Ju o datovi vanuan ta Kris, naut kəmas datovi slev o datsavi slev am, aGot eviol hən aNunun tosua ɲai mai gidat ɲisi hən datɓepul həni, hum nəwai dattomuni.†

¹⁴ Niben nəvanuan səkad nahudhuben sasua ɲai, ikad nahudhuben isoɓur lan. ¹⁵ Narien nəvanuan

* **12:11:** Hən naves 4-11, ris Rom 12.6-8 * **12:12:** Rom 12.4-5

† **12:13:** Namilen ke datukatəɓol len aNunun aGot tosua ɲai

ħike, “Husur ke nəsavi vėlan, nəsavi hudhuben ideh,” naut kėmas nəsa tokele, narien evi hudhuben sua len niben sal. ¹⁶ Nėdariņan nėvanuan ħike, “Husur ke nəsavi mėtan, nəsavi hudhuben ideh,” naut kėmas nəsa tokele, nėdariņan evi hudhuben sua len niben sal. ¹⁷ Niben kavkav tavi mėtan sėlani, nasəsėloņan han gai be? Niben kavkav tavi dariņan sėlani, namunusian han gai be? ¹⁸ Be aGot itabtabuh len nahudhuben ħisi, etuan ħis gail husur niben, len naut vėsusua tolėņon lėĳipat lan. ¹⁹ Nahudhuben galen ħisi lėtavi hudhut sua sėlani ŋai, asike lėtabon len niben tosua, niben tabuer. ²⁰ Ekitin, ikad nahudhuben isobur, be niben tosua ŋai.

²¹ Namėtan salėboi ħikel mai navėlan ke, “Naut kėmas gaiug, ginau sėbogw nolėboi nėĳigol natit ħisi.” Ale nėkadun salėboi ħikel mai narien ke, “Naut kėmas gamėru, ginau sėbogw nolėboi nėĳigol natit ħisi.” ²² Ao! Sėmagenan. Nahudhut nibedat galevis len nibedat dattonau suluvi ke lėsėdaņ, datumaskad gail hėn nibedat ħimaur. ²³ Ale nahudhubedat gail dattonau ke lotovi ut kėmas, datokėtkėta tėban gail ivoi. Ale nahudhubedat gail nahurudat tosa hėn nėvanuan lėberis gail, dato-susuan galenan, ²⁴ be nahudhubedat gail, nahurudat sėsa hėn nėvanuan lėberis gail, losuh ħarħar maien ŋai.

Be aGot esuhud ħis nahudhubedat gail, hėn nahudhut dattonau ke lėsavi natideh, lovi natite. ²⁵ Igol maien hėni hėn asike ħikad napėpehwan len nibedato, hėn nahudhubedat ħisi lėbekėtkėta tėban galit gabag ħėpitħitov. ²⁶ Nahudhubedat

ideh ðeləŋon ðisa masuŵ, nahudhubedat þisi loləŋon isa masuŵ maii. Bikad na-sor-sal-suhi-an vi təban nahudhubedat ideh, nahudhubedat þisi lohəhaŵur maii.

²⁷ Gamit m̄au mətovi niben aKristo, mətovi hudhut gail len niben kavkav. ²⁸ Ale len alat siYesu, aGot itabtabuh len ahai pispisul gail a m̄o; navəha-ru-an, ahai kelkel ur gail; navəha-tor-an, ahai þusan gail; beti alat lotogol namerikel gail, alat lotokad naviolan gail hən ləb̄igol alat lotoməsah ləb̄imaur, alat lotovi tarhəte sinəvanuan gail, alat lotowol hən alat siYesu hən ləb̄ehusur naþisal tonor, mai alat lotosor len nasoruan tiltile gail.*

²⁹ Mətunau ke gidat þisi dattovi ahai pispisul a? Mətunau ke gidat þisi dattovi ahai kelkel ur a? Mətunau ke gidat þisi dattovi ahai þusan a? Mətunau ke gidat þisi dattogol namerikel a?

³⁰ Mətunau ke gidat þisi dattokad naviolan gail hən datb̄igol alat lotoməsah ləb̄imaur a? Mətunau ke gidat þisi dattoləboi datb̄isor len nasoruan tiltile gail a? Mətunau ke gidat þisi dattoləboi datb̄ikel ur namilen nasoruan tiltile galenan a? Aoa! ³¹ Be gamit m̄au, mətələŋon masuŵ hən naviolan se-Nunun aGot lotovoi am.

Avil naþisal notoke nəb̄isor husuri, ivoi habat səhor naþisal ideh datoləboi datb̄enənoŵ həni maii.

13

Naþisal hən na-ləmas-buni-an

* **12:28:** Efe 4.11

1 Ginau nētasor len nasoruan tiltile nēvanuan lotosorsor len gail, mai nasoruan tiltile aņel lotosorsor len gail, be asike nētēkad na-lēmas-buni-an, nētēwal kēmas ņai hum nēbe o nabel lototuh-tuhi. 2 Nētēkad nēdaņan hēn nēbikel napisulan siGot, mai nētalēboi sēhot natit p̄isi aGot tosusuan gail mai nalēboian p̄isi, ale nētēkad nāb̄iltidēlomian hēn nēb̄igol naṽehuh lēberus, be asike nētēkad na-lēmas-buni-an, nētavi ut kēmas ņai.* 3 Nētaviol hēn natit p̄isi notokade mai namēsal gail, ale nētaviol hēn nibegw hēn nēb̄isor sal suh ginau len Nēboņ siNasub̄,* be asike nētēkad na-lēmas-buni-an, asike nētēkad natideh tovoi.

4 Naṽide hēn na-lēmas-buni-an imaiegai: Gēbelēmas bun avan ideh, len nē-daņ-ḅuri-an gutoh mēdau maii, gugol navoian ḅevi tarhēt san, gēsētabulol bulosi sil natit san gotolēņoni. Gēbelēmas bun avan enan gēsasor sal suh masuṽ hēn gaiug, gēsapul hēn naṽivan, 5 gēsagol natideh ḅigol nahurun avan en ḅisa, gēsēnau gaiug gabag m̄os nalēņonian sam̄ ņai, nēloṽ sēpaņpaņ tutut, len nēloṽ gēsātēgau gat nēsaan avan enan togole hēn gaiug. 6 Gēb̄ikad na-lēmas-buni-an gēsahēhāṽur hēn nēsaan, be guḅon mai alat lotohēhāṽur hēn nakitinan. 7 Gēb̄ikad na-lēmas-buni-an goil gēgat tabtab, gotēgau gat nadēlomian tabtab, nē-vatvat-viri-an sam̄ sēmasig boņ ideh, gukad nē-daņ-ḅuri-an tabtab.

* 13:2: Mat 17.20, 21.21; Mak 11.23 * 13:3: Len natosian galevis ta sutuai ike, nētaviol hēn nibegw hēn ḅipaņ len nēhab towunwun, be asike nētēkad na-lēmas-buni-an, asike nētēkad natideh tovoi.

⁸ Na-ləmas-buni-an asike inoŋ boŋ ideh, ipat vi sutuai. Avil nakelean hən napisulan siGot dereh teḅuer. Nasoran len nasoruan tiltile gail dereh tinoŋ. Naləboian hən nəsa aGot tosusuan gail, dereh teḅuer. ⁹ Husur gagai datoləboi kəkereh həni ale gagai datukel kəkereh hən napisulan siGot. ¹⁰ Be nəboŋ aYesu ḅegəmai hən aGot ḅigol vurvur natit p̄isi, naviolan aNunun aGot toviol hən gail gagai dereh leḅuer.

¹¹ Nəboŋ notovi tətai, nusor suḿan natətai, nabunusian sagw esuḿan nabunusian setətai, nunau suḿan natətai. Nəboŋ nototibau, no-togəm vi haḅut, noriŋ gaḅulan naḅide galenan setətai. ¹² Gagai datokəta suḿan nəvanuan tokəta tur len nakəlas toḅanuḅanw. Be len nəboŋ enan, dereh datekəta ris nəhon aGot timasil buni. Gagai naləboian sagw ekəkereh, be len nəboŋ enan naləboian sagw dereh tikavkav suḿan aGot toləboi kavkav hən ginau.

¹³ Imagenan gagai datimasgol tabtab hən nat-galegai lototor: datimasriŋ gat nəlodato len aGot, datimasvatvat vir natit p̄isi aGot tokel gati ke ləḅisarpoh, datimasləmləmas bun gidat gabag. Be len natgalen p̄isi, na-ləmas-buni-an ivoi esəhor eru enan.

14

Nəsa evi tarhət silat siYesu?

¹ Na-ləmas-buni-an māu tiwol hən nəmauran samito, ale mətələŋon masuḅ hən natit gail lotogəm len aNunun aGot. Be a məhat len natgalen, mətələŋon masuḅ hən mətḅikel napisulan siGot.

² Husur nəvanuan tosor len nasoruan tiltile gail,

sasor mai nəvanuan gail, be isor mai aGot ηai, husur avan ideh sasəsəloη ləboii. Len aNunun aGot, avan enan ikel natetətan gail. ³ Be nəvanuan tokel ur nəsa aGot tokel maii, nakelean san igol nəvanuan gail ludaη am len nəmauran salito, igol loləηon ivoi am len nəlolito, mai etəηov nəlolit vi pan. ⁴ Nəvanuan tosor len nasoruan tiltile gail evi tarhət san gabag, be nəvanuan tokel ur nəsa aGot tokel maii, gai igol alat siYesu p̄isi ludaη am len nəmauran salito.

⁵ Noləηon ke gamit p̄isi mətoləboi mətb̄isor len nasoruan tiltile gail, be noləηon masuʋ səhori am hən mətb̄ikel ur nəsa aGot tokele. Nəvanuan tokel ur nəsa aGot tokel maii, evi tarhət silat siYesu səhor nəvanuan tosor len nasoruan tiltile gail. Be egaii b̄ikel ur namilen nasoruan tiltile galenan hən alat siYesu ləbələboii səhoti, igol galit ludaη am len nəmauran salito. ⁶ Be bathudud nadələmian, nətagəm hən gamit, nətasor len nasoruan tiltile gail, tavi tarhət samit mabe? Be nəb̄ikel nakel-vəhoti-an seNunun aGot mai gamito, nəb̄ikel naləboian, nəb̄ikel ur nəsa aGot tokel mai ginau, nəb̄ikel naṗusanan seNunun aGot, natgalen p̄isi lovi tarhət samito.

⁷ Mitinau naḅuvimal mai navus beltaη; arsəmaur be arugol nəwalan. Asike datb̄iran̄ramē hən gəlar b̄inor, avan ideh teləboi mab hən nəbē dattoram̄ramē həni? ⁸ Mitinau nətrampet; ale nəvanuan ḅevuv suluvi, nasoltia teləboi mab həni ke timasutaut hən gai m̄os nab̄iltibalan? ⁹ Imaienan hən gamito. Mətb̄isor len nasoruan nəvanuan lototətan həni, leləboi namilen nasoruan

samit mabe? Mətb̃isor maienan, ehum məttosor kəmas len naməsav ŋai. ¹⁰ Len navile a pan nəvanuan lusor len nasoruan tiltile isoḅur, ale gail p̃isi lukad namilelito. ¹¹ Imagenan, avan ideh ḅisor mai ginau, asike nəḅeləboi namilen nasoran san, len nabunusian sagw, gai tosor evi metḅos, ale len nabunusian san, ginau novi metḅos. ¹² Imaienan hən gamito. Husur ke məttoləḅon masuṽ hən natit gail seNunun aGot, mitimashisi hən mətb̃idanḅ am len natit gail seNunun aGot lotogol alat siYesu ləḅidanḅ am len nəmauran salito.

¹³ Imagenan, avan ideh tosor len nasoruan tile ideh, teus aGot hən nədaḅan hən ḅikel ur namilen natetətan gai tokele. ¹⁴ Husur nəḅisor tuṽ len nasoruan tile ideh, len aNunun aGot, nanunugw totoh len nəlogw isor tuṽ, be nənauan sagw ipat kəmas ŋai. ¹⁵ Nigol nəsa beti? Len aNunun aGot dereh nanunugw tisor tuṽ. Ale dereh nisor tuṽ am hən nəvanuan ləḅeləboi səhot na-sor-tuṽ-an sagw. Len aNunun aGot dereh nanunugw tekəkai. Ale dereh nekəkai am hən nəvanuan ləḅeləboi səhot nəsa notokəkai həni. ¹⁶ Asike ḅimagenan, dereh timaiegai ke: len aNunun aGot, nanunum̃ totoh len nəloṃ ḅisor len nasoruan tile hən gəḅisal suh aGot, nəvanuan totətan həni, saləboi ḅike “Ganan” hən nasipaan sam̃, husur gai saləboi nəsa gotokele. ¹⁷ Naut kəmas nasipaan sam̃ ḅivoi, asike igol avan enan idaḅ am len nəmauran san.

¹⁸ Nosipa vi təban aGot hən notosor len nasoruan tiltile gail səhor gamit p̃isi məttogole. ¹⁹ Be len nəḅonḅonan silat siYesu, len naləboian sagw, nəḅisor ḅem̃idol ŋai len nasoruan lotoləboii, hən

lëbesəsəloŋ səhot naŋusanan sagw, ivoi masuŵ səhor nəbisor bəbəlav len nasoruan tile lototətan həni.

²⁰ Bathudud nadəlomian, samtesuŋan alahutai len nənauan samito. Mətesuŋan atuhlahutai ləsələboi nəvide hən nəsaan sal, be len nabunusian samito, len nənauan samito, mətesuŋan nəvanuan tomatmatu. ²¹ Len nalo lutosi ke, Nasuḅ aGot ekəmaiegai:

“Len nəvanuan lotosor len nasoruan tiltile gail, len nabuŋon nametḅos gail, dereh nisor mai alategai, be naut kəmas notogol tomagenan, asike losəsəloŋ hən ginau.”*

²² Imagenan beti, hum ma məttonau suluvi ke nasoruan tiltile gail igol p̄arḅar həni ke aGot itoh mai alat lotokad nadəlomian lan. Be nasoruan tiltile galenan ləsəpat ḡos alat lotokad nadəlomian, be hən alat ləsəkad nadəlomian ləḅipes habetw lan. Avil na-kel-uri-an hən nəsa aGot tokele, igol p̄arḅar həni ke aGot itoh mai alat lotokad nadəlomian lan. Ipat ḡos alat lotokad nadəlomian, savi ḡos alat ləsəkad nadəlomian.

²³ Imaienan, gamit siYesu p̄isi mətḅibonḅon, gamit p̄isi mətḅisor len nasoruan tiltile gail, ale nəvanuan galevis am lototətan hən nadəlomian o ləsəkade, ləḅḅis lohoim, dereh like məttovinvinu. ²⁴ Be gamit p̄isi mətḅikel ur nəsa aGot tokel mai gamito, ale avan ideh totətan hən nadəlomian o səkade ḅḅis lohoim, len natgalen p̄isi, dereh nəlon

* **14:21:** Isa 28.11-12. Nəboŋ aIsaiah totos nasoruan siGot toke, alategai, aGot isor husur nəvanuan san gail a Jutah.

timabur, teləboi səhot nəsaan san tosobur, ²⁵ ale natit lotosusuah len nəlon liparpar. Ale dereh tipair dan nəsaan san, titeh len tan, kəta vi pan hən b̃ilotu hən aGot. Dereh tisor təvah ke, “Ekitin, aGot itoh len gamito.”

Naṣisal hən naḥonḥonan hən nalotuan

²⁶ Bathudud nadəlomian, nekəməbe? Nimaris kotov nəsa notokele maiegai. Nəboṅ mətḥibonḥon hən mətḥilotu, gamit ideh tekəkai, gamit ideh teḥusan, gamit ideh tikel na-kel-vəhoti-an seNunun aGot, gamit ideh tikel nasoruan len nasoruan tile, ideh am tikel namilen. Natit ḥisi mətḥigole limasgol gamit ḥisi siYesu mətḥidan am len nəmauran samito. ²⁷ Gamit ideh ḥeləṅon ḥikel nasoruan len nasoruan tile, teru o titor ḥai lisor, salesəhor totor. Limassor ḥisusua ale avan ideh ḥimaskel namilen nasoruan salito. ²⁸ Asike mətḥikad avan ideh toləboi ḥikel namilen, nəvanuan toke tikel nasoruan len nasoruan tile, sator len naḥonḥonan. Tisor mai gai gabag mai aGot ḥai. ²⁹ Gamit ideh ḥeləṅon ḥikel ur nəsa aGot tokel maii, teru o titor lisor, ale galit am limassəsəlon, nau vahvahur na-kel-uri-an enan, hən ləḥeləboi səhoti ke togəm len aNunun aGot o ebuer. ³⁰ Ale avan ideh am tobətah, na-kel-vəhoti-an seNunun aGot ḥegəm həni, nəvanuan tosor tesib hən tobətah ḥisor. ³¹ Len naḥide tomagenan, galit ḥisi ləḥikel ur nəsa aGot tokel mai galito, lisor ḥisusua hən gamit ḥisi mətḥeləboi səhot naḥusanan, ale hən gamit ḥisi mətḥeləṅon ḥivoi am len nəlomito. ³² Mitinau gat nategai: nəvanuan tokel ur nəsa aGot tokel maii, iwol hən nanunun

totoh len nələn, gol ke toləboi b̃isor o b̃esib len nasoran san hən avan ideh am b̃isor. ³³ Len nalotuan, aGot emətahun gamit p̃isi mət̃b̃isor taṽtaṽor b̃onb̃on len namityal tosua ηai. AGot savi aGot hən nət̃aṽtaṽoran, ao, evi aGot hən natəm̃at. Timagenan len nab̃onb̃onan silat siYesu len naut p̃isi.

³⁴ Len nab̃onb̃onan gail silat siYesu latp̃əhaṽut lemədau husur sanor hən ləb̃isor, be lith mədau, səsələn husur nalotuan, hum nalo tokele.

³⁵ Ləb̃eləḡon ke ləb̃eləboi səhot natideh, leus asoalit a im səbolito. Evi hur sasa hən nap̃əhaṽut b̃isor len nab̃onb̃onan silat siYesu.†

³⁶ Mətunau ke gamit mətovi nəkadun nasoruan siGot a? Mətunau ke ibar gamit səb̃omito ηa?

³⁷ Gamit ideh b̃inau ke tovi ahai kelkel ur o nəvanuan aNunun aGot totoh lan, teləboi səhoti, ke, nəsa nototosi van hən gamit gagai evi nakelean todaḡ siNasub̃. ³⁸ Be avan ideh b̃emətahun b̃eləboi natenan, aGot dereh temətahun b̃eləboi avan enan.

³⁹ Imagenan bathudud sagw len nadələmian, mətələḡon masuṽ hən mət̃b̃ikel napisulan siGot, ale samtikai tas nasoran len nasoruan tiltile gail.

⁴⁰ Be len nab̃onb̃onan, mitigol natit p̃isi len naṽide tovoi, mətəhusur nəyah hən nalotuan notomad-hakele, samtilotu b̃ular.

15

† **14:35:** Nəvanuan namitisau galevis hən nasoruan siGot lunau ke naves 34-35 savi natosian kitin siPol. Len natosian galevis ta sutuai, naves 34-35 arupat len naut egai, len natosian galevis am arupat a tahw, husur 14.40.

Na-le-məhat-an seKristo dan nəmatan

¹ Bathudud nadəlomian, nuke mitinau təlmam hən na-kel-uri-an tovoi notokel uri mai gamito, na-kel-uri-an tovoi məttokade, na-kel-uri-an tovoi məttoil gəgat lan gagai. ² Len na-kel-uri-an enan tovoi notokel mai gamito, aGot ilav kuv gamit dan nəsaan samito, mətbətəgau gat nasoruan notokel uri mai gamito. Asike təmagenan, nadəlomian samit tavi nadəlomian kəmas ηai.

³ Husur nəsa Nəsub tokel mai ginau, nukel mai gamit tia. Nəbilititit səhor natit p̄isi am imaiegai ke: aKristo imat n̄os gidato hən b̄ilav kuv gidat dan nəsaan sidato mai nəpanismen han, hum lototosi len natosian siGot.* ⁴ Lutavun aKristo, ale aGot igol tole məhat dan nəmatan len nəmariboη na-vəhatōr-an. Enan tu lutosi sutuai len natosian siGot.* ⁵ Ale aKristo evisi hən aPita torisi, beti evisi hən alat lotosəjavur pisan toru lotorisi.* ⁶ Husur natenan, evisi hən nəbathudud nadəlomian lotovi 500 lotorisi len namityal tosua ηai. Galit galevis lupat len nəmatan, be isoḅur lumaur sal vəbar daməηai. ⁷ Ale evisi hən aJemes torisi, beti evisi hən ahai pispisul gail p̄isi lotorisi.

⁸ Naməkot hən galit p̄isi, aKristo evisi hən ginau am notorisi, naut kəmas tohum lotopas ginau len nəboη sanor həni.* ⁹ Husur ginau novi ahai pispisul a pan len ahai pispisul gail am. Nəsənav hən ləbəkis ginau hən ahai pispisul, husur notomədas bun alat siYesu lotovi vanuan siGot.*

* **15:3:** Isa 53.5-12 * **15:4:** Psa 16.10; Hos 6.2 * **15:5:** Mat 28.16-17; Mak 16.14; Luk 24.34, 36; Jon 20.19 * **15:8:** Uman 9.3-6

* **15:9:** Uman 8.3

¹⁰ Avil len navoian aGot toviol kəmas həni, nogəm sumən ginau gagai notoʋat nəhes enan. Ale navoian san van hən ginau səpat kəmas. Ao, noum habat səhor ahai pispisul gail ʋisi am—be savi ginau notogole, len navoian toviol kəmas həni, len ginau, aGot igole. ¹¹ Imagenan, naut kəmas ginau o galito, ginamit ʋisi namtukelkel ur na-kel-uri-an tovoi maienan, ale enan na-kel-uri-an tovoi gamit məttoḍolomi.

Na-le-məhat-an dan nəmatan

¹² Ale ginamit ʋisi namtbikel uri ke, aGot togol aKristo tole məhat dan nəmatan, imabe gamit galevis luke na-le-məhat-an dan nəmatan eḅuer? ¹³ Na-le-məhat-an dan nəmatan taḅuer, namilen ke, na-le-məhat-an dan nəmatan seKristo am, aGot asike tagole. ¹⁴ Ale aGot asike tagol na-le-məhat-an seKristo dan nəmatan, namilen ke, na-kel-uri-an sinamit tavi ut kəmas, ale nadəlomian samit am tavi ut kəmas. ¹⁵ A məhat hən natenan, namilen ke, ginamit ahai pispisul, namttalibliboḅ husur aGot, husur namtukel uri ke aGot igol aKristo ile məhat dan nəmatan. Be na-le-məhat-an dan nəmatan taḅuer, aGot asike tagol aKristo tale məhat dan nəmatan. ¹⁶ Husur aGot asike tagol alat lotomat lətale məhat dan nəmatan, namilen ke, na-le-məhat-an dan nəmatan seKristo am, aGot asike tagole. ¹⁷ Ale aGot asike tagol aKristo tale məhat dan nəmatan, nəbathudəlomian samit taḅuer, məttoḍoh len nəsaan samit sal. ¹⁸ Təmaienan, alat lotokad nadəlomian len aKristo, lotopatmari len nəmatan, galit am lətəmasig. ¹⁹ Husur dattəkad nə-vatvat-viri-an len aKristo len nəmauran egai ʋai, na-le-məhat-an sidato dan nəmatan taḅuer, tanor hən nəvanuan

gail lətalolosa masuṽ hən gidato səhor avan ideh am len navile a pan. ²⁰ Be səmaienan, sakitin.

Nakitinan imaiegai ke: aYesu māu, nəboŋ aGot togol tole məhat dan nəmatan, igol tovi metəkav hən tole məhat hum na-kel-gati-an ke alat lotokad nadəlomian lotopatmari len nəmatan, galit tu dereh lile məhat.* ²¹ Bathut ke nəvanuan sua tovi p̄isal hən nəmatan togəmai, nəvanuan sual am evi p̄isal hən na-le-məhat-an dan nəmatan togəmai. ²² Suñan nəvanuan p̄isi lotomat sil lotovi siAtam, nəvanuan p̄isi lotovi siYesu, aGot dereh tigol likad nəmauran dan nəmatan.† ²³ Be dereh lile məhat len namityal salit ṽisusua, nametəkav aKristo; husuri, nəboŋ aKristo b̄egəmai, alat seKristo dereh lile məhat. ²⁴ Beti nanoŋan dereh tegəm balai. Natəmat p̄isi lotoil a m̄o, mai nədaŋan hən na-il-a-m̄o-an p̄isi, mai nədaŋan p̄isi, aKristo dereh tigol levi ut kəmas p̄isi.‡ Ale nədaŋan san hən na-il-a-m̄o-an hum aKiŋ, dereh tilavi mai aGot aTata.

²⁵ Husur aKristo teil a m̄o māu hum aKiŋ van vəbar tovəlas naenemi san gail p̄isi vi pan, hum lotovi ut kəmas.* ²⁶ Ale nəmatan evi naenemi naməkot aKristo b̄igol b̄imasig. Dereh nəmatan teḅuer. ²⁷ Husur natosian siGot ike, “eriŋ natit

* **15:20:** Len naves egai, nəboŋ toke aKristo tovi metəkav hən tole məhat hum na-kel-gati-an... namilen ke aKristo tole məhat metəkav, esuñan na-kel-gati-an siGot ke, nəvanuan p̄isi lotokad nadəlomian dereh lile məhat dan nəmatan. † **15:22:** Hən naves 21-22, ris Gen 3.17-19; Rom 5.12-21 ‡ **15:24:** Nəboŋ aPol tosor husur natəmat p̄isi lotoil a m̄o, mai nədaŋan hən na-il-a-m̄o-an p̄isi, mai nədaŋan p̄isi, isor husur natəmat gail mai nədaŋan lotokade hən lotoil a m̄o hən natite. * **15:25:** Psa 110.1

þisi len navəlan aKристо, hum aKристо tovəlas gail vi pan.” Ale nəboŋ natosian toke, erin “natit þisi” len navəlan aKристо, datoləboii ke aGot savi ideh len natgalen þisi, husur evi aGot torin natit þisi len navəlan aKристо.* 28 Be nəboŋ aGot þerin natit þisi len navəlan aKристо binon, beti aNatun aGot dereh terin gai gabag len navəlan aTəman torin natit þisi len navəlan aNatun, hən aGot māu biyalyal səhor natit þisi, hən naləŋonian san səbon þevisi.

29 Na-le-məhat-an dan nəmatan tabuer, nəvanuan gail lotobaptais silat lotomat tia, dereh lətagol nəsa? Takitin ke alat lotomat, aGot asike tagol lətale məhat dan nəmatan, nəvanuan lotobaptais salito, lubaptais mōs nəsa?§ 30 Ale ginamit, asike namttale məhat dan nəmatan, ginamit namtutoh tabtab pəpadaŋ hən nəmatan mōs nəsa? 31 Akis nəmatan ipat pəpadaŋ hən ginau. Natenan ekitin hum tokitin ke notoŋiv masuŵ hən gamito len nəmauran məttokade len aYesu Kристо, aMasta sidato. 32 ANunun aGot tabuer len ginau suŋan nəvanuan navile a pan ŋai, nuḅal mai alat a Efesus lotohum narivatvat katkat mōs nəsa? Savi mōs natideh! Ale aGot asike tagol alat lotomat lətale məhat dan nəmatan, dattahusur nasoruan toke “datihan, datemun husur pelan dereh datimat.”*

33 Alat lotokəmaienan salegəras gamito. Na-

* 15:27: Psa 8.6 § 15:29: Len naut a Korint, ikad galevis len alat siYesu lotobaptais silat lotomat tia. Naŵide enan savi naŵide len alat siYesu len naut ideh am, ale gagai datsaləboi nadəlomian silat lotogole. Imasil ke galevis lotogole, be aPol sakele ke todaŋ hən naŵide enan, husur aPol isor husur na-le-məhat-an dan nəmatan, sator husur nəbaptaisan enan. * 15:32: Isa 22.13

soruan toke, “Nətahan mai nəvanuan tosa, emədas naḃoruan tovoi,” evi kitinan. ³⁴ Samtevinvinu am, təlmam van hən nənauan tovoi hum tonor hən mətḃigole. Mitinoḃ dan nəsaan. Husur gamit galevis lotətan hən aGot—nokəmaienan hən nahurumit ḃisa lan.

Len na-le-məhat-an dan nəmatan niben nəvanuan imabe?

³⁵ Avil dereh avan ideh tike, “AGot igol mab hən alat lotomat lile məhat? Dereh likad nibelit tomabe?” ³⁶ Govi hoḃon! Namisurhut natideh gotodaḃdaḃi imasmat hən ḃimaur, hən ḃitov vi məhat. ³⁷ Nəsa gotodaḃdaḃi səkad niben ḃegəmai, savi nəhai ḃitov vi məhat, be gudaḃ namisurhut kəmas ḃai, hum ma tovi misurhuwit o misurhut natideh am. ³⁸ Be aGot beti eviol mai namisurhute gail nibelit toveveu gai toləḃon ləḃikade. Ale ḃisusua len namisurhut lototiltile, aGot igol titov, tikad niben səḃon ḃai.

³⁹ Len naḃide tomaienana, niben natit ḃisi lotokad nəmauran ləsaḃitḃitoḃ. Niben nəvanuan etile, niben narivatvat etile, niben nəman naməsav etile, niben naieh etile.

⁴⁰ Ale ikad natit gail len nəmav lotokad nibelito hum tokad natit gail len navile a pan lotokad nibelito. Nəyalyalan hən niben natit gail len nəmav etile dan nəyalyalan hən natit gail len navile a pan. ⁴¹ Namityal ikad namialan san, nahəbati ikad namialan san, mai naməso gail lukad namialan tile am. Ale len naməso gail, namialan hən naməso sua etile, namialan hən naməso tile am etile.

⁴² İmaienan ḃai len na-le-məhat-an dan nəmatan. Gagai niben nəvanuan imat, iḃo len tan, be nəḃoḃ

aGot ðigol ðile mæhat, dereh niben nēvanuan tikad nēmauran vi sutuai. Asike iðos nētan boŋ ideh. ⁴³ Gagai niben nēvanuan evi ut kēmas, be nēboŋ ðile mæhat dereh tiyalyal. Gagai sēdaŋ, be nēboŋ ðile mæhat, dereh tidāŋ. ⁴⁴ Gagai niben nēvanuan evi natit hēn navile eg a pan, be nēboŋ ðile mæhat, dereh tevi natit hēn nēmav, niben veveu tonor hēn ðitoh len nēmav. Husur tokad niben hēn navile eg a pan, ale ikad niben hēn nēmav am. ⁴⁵ Imagenan, natosian siGot ike, “Nēvanuan nametēkav, aAtam, egām vi titsua tokad nēmauran.” Be aAtam namēkot, tovi aKristo, egām vi Nunun Nēmauran tōviol hēn nēmauran vi sutuai.* ⁴⁶ Avil nēmauran vi sutuai togām len aNunun Nēmauran sagām a mō, ao, nēmauran len navile eg a pan egām a mō, ale husuri, nēmauran vi sutuai len nēmav. ⁴⁷ AAtam, nēvanuan nametēkav, evi vanuan navile a pan aGot togole hēn nētan. Ikad nēmauran hēn navile a pan. AKristo, nēvanuan navēha-ru-an, evi vanuan nēmav. Ikad nēmauran hēn nēmav.* ⁴⁸ Alat navile a pan lotokad nēmauran hēn navile a pan, losumān nēvanuan tokad nēmauran hēn navile a pan aGot togole hēn nētan. Alat lotokad nēmauran hēn nēmav, losumān nēvanuan nēmav tokad nēmauran hēn nēmav. ⁴⁹ Sumān gidat dattolav kot aAtam, nēvanuan navile a pan aGot togole hēn nētan, len navide tomaienān, datimaslav kot aKristo, nēvanuan nēmav.

⁵⁰ Bathudud nadēlomian, nekēmaiegai ke: nibedat tokad namēŋod mai nēda salēboi ðikad nēmauran mai aGot len natoŋan pipihābēlan.

* **15:45:** Gen 2.7 * **15:47:** Gen 2.7, 3.19; Jon 3.13, 31

Bathut nibedat hibos nētan, salēboi bikad nēmauran vi sutuai lan.

⁵¹ Mitinau. Nikel vōhot natsua maiegai ke: savi gidat p̄isi datb̄ipatmari len nēmatan. Be gidat p̄isi, aGot dereh tegāgel hēn gidat p̄isi ⁵² vōha-sua ŋai, len namityal tōpitol ŋai hum nēmet tokavēmat, len nēwalan hēn nētrampet hēn nanōŋan. Husur nētrampet dereh tiwal, ale aGot dereh tigol alat lotomat lile mēhat hēn lēb̄imaaur vi sutuai. Gidat datsēmat sal, aGot dereh tegāgel hēn gidat maienan.** ⁵³ Husur nibedat dattokade gagai b̄iḃo, timasgēm vi bedat togon asike b̄iḃo boŋ ideh. Ale nibedat dattokade gagai b̄imat, timasgēm vi bedat togon b̄imaaur vi sutuai. ⁵⁴ Nibedat b̄iḃo, nēboŋ lēbegēm vi bedat tile asike b̄iḃo, ale, nibedat b̄imat, nēboŋ lēbegēm vi bedat tile b̄imaaur vi sutuai, beti nasoruan lototosi dereh tisarpoh toke, “Nēmatan imasig, eḃuer, aGot iḃal maii ale esēhor buni.”*

⁵⁵ “Eee, Matan, nasēhorian sam̄ gai be? Gumasig! Eee Matan, nēdaŋan sam̄ gai be? Godēdas gēbēvin ginamit am.”*

⁵⁶ Nēwei hinēmatan evi saan—nēvanuan timasmat sil nēsaan, ale nēdaŋan nēsaan tokade, egēm len nalo—nēvanuan togol nēsaan eḃur kotov nalo, ale timaspanis sile. ⁵⁷ Be sipa vi tēban aGot! Len aMasta sidat, aYesu Kristo, aGot ilav kuv gidat dan nēsaan mai nēmatan, igol datowin sēhor gēlar p̄isi.

⁵⁸ Imaienan bathudud nadēlomian notolēmas bun gamit p̄isi, mēteil gēgat. Samterus dan

** **15:52:** Hēn naves 51-52, ris 1Tes 4.15-17 * **15:54:** Isa 25.8

* **15:55:** Hos 13.14

nadəlomian mættokade len na-kel-uri-an tovoi. Akis nəlomit tidan masuŵ len nauman siNasuḅ, husur mətələboii ke nauman samit len Nasuḅ evi mōs natite, savi ut kəmas.

16

Na-bubulah-vat-an mōs alat siYesu a Jerusalem

¹ Gagai nuke nisor husur na-bubulah-vat-an mōs alat siGot. Nuke mitigol husur nəsə notokel mai alat siYesu len naut tiltile gail len naprovens Kalatia.* ² Len nəmariboŋ metəkav hən nawik, gamit ŵisusua məteriŋ nəvat ideh gail tipat, nahud-huvat hən naḗurḗuran samito. Ale sahsah tuan nəvat enan hən ḅeutaut vir nagəman sagw, savi hən nəboŋ en beti mətḅebubulah vat. ³ Ale nəboŋ nəḅegəmai, mitilekis hən gamit galevis məttonau ke lotovoi. Dereh nilav naləbulat napisulan mai galito, ale nesəvat galito hən ləḅitariv naviolan samito vi Jerusalem. ⁴ Ale ḅinor hən ginau am nəḅivan ei, dereh galit litah mai ginau len nəyaran sagw.

Na-sor-utaut-an

⁵ Dereh niyar tur len naprovens Masetonia. Ale nəboŋ nəḅiyar tur len naprovens Masetonia ḅinoŋ, dereh nəgəm hən gamito.* ⁶ Hum ma nəḅitoḥ mai gamit ḅebəlav kəkereh, o vəbar nahəbati naut susus ləḅinoŋ hən mətḅevi tarhət sagw len nəyaran van, vi lan naut ideh nəḅevi lan. ⁷ Husur nomətahun nəḅiyar tur len naut samit

* **16:1:** Rom 15.25-26 * **16:5:** Uman 19.21

tutut ηai. AGot bīdarñ hēni, nuvatvat viri ke nitoh tebēlav kəkereh mai gamito.

⁸ Be dereh nitoh a Efesus van vēbar naPentikost, nēhanan hēn nēmatuan.* ⁹ Husur aGot esəjav hēn nabiltipīsal hēn nēbīgol nabiltiuman bīvan hēn navit bīsoður, naut kēmas nēvanuan tosoður lo-tomētahun nauman sagw.†

¹⁰ Nəboη aTimoti bēgəmai, samtigol natideh hēn bēmətahw lan, len natoħan san mai gamito, husur gai igol nauman siNasuð suñan ηai ginau no-togole.* ¹¹ Gamit ideh satenjit nēhon van hēni, satinau ke tovi ut kēmas. Be mətēvi tarhət san len nēyaran san hēn bētəlmam gəm hēn ginau, nəlön topul hēn natəmat. Nutoħ vir gai mai nēbathudud nadəlomian galevis am.

¹² Nuke nisor husur awawa sidat len nadəlomian, aApollōs. Nukel buni ke timastah mai awawa nadəlomian gail am ləbivan hēn gamito, be savi naləηonian san hēn bīvan gagai. Nəboη bīkad naṗisal, dereh tivan hēn gamito.*

Nə-marīs-kotovi-an

¹³ Mətēhulahul. Mətēil gəgat len nadəlomian. Mətēil b̄ur namətahwan. Mitidaη. ¹⁴ Nəsa mət̄bīgole, mitigol galen ṗisi len na-ləmas-buni-an.

¹⁵ Bathudud nadəlomian, mətöləboi aStefanas mai nēbathudud san. Galit nametəkav lotokad nadəlomian len naprovens Akaia, ale loviol hēn galito hēn ləbēvi tarhət silat siGot.* Nous gamit,

* **16:8:** NaPentikost evi nēhanan hēn nēmatuan topat len nēmaribōη tovi 50 husur nəPasova. † **16:9:** Hēn naves 8-9, ris Uman 19.8-10

* **16:10:** 1Kor 4.17 * **16:12:** Uman 18.24 * **16:15:** 1Kor 1.16

noŋir gamit ke, ¹⁶ len na-ləmas-buni-an məteriŋ gamit len navəlalito, galit mai nəvanuan p̄isi lotoḅon mai galito len nauman, lotoum habat m̄os na-kel-uri-an tovoi.

¹⁷ Nohəhaṽur masuṽ len nagəman siStefanas, aFortunatus mai aAkaikus, husur alaluŋian galegai lovi tarhət sagw, gel gamit mətsaləboi mətbigole. ¹⁸ Lugol noləŋon ivoi am len nəlogw, hum lotogole hən gamit tia. Husur enan nuke, məteputsan nəvanuan lotomaienan len nənauan samito.

¹⁹ Alat siYesu len naut tiltile len naprovens Asia lukel na-ke-ivoi-an mai gamito. AAkwila mai aPrisilla, mai alat siYesu lotoḅonḅon len naim səlaru lohəhaṽur hən lotokel na-ke-ivoi-an mai gamit len Nasuḅ.* ²⁰ Gegai nəbathudud p̄isi len nadələmian lukel na-ke-ivoi-an mai gamito. Len na-ləmas-buni-an siGot len nəlomit, mətesuŋ gabag hən nətarhomit gail hən mətḅikel na-ke-ivoi-an sagw mai gamito.

²¹ Ginau aPol nutos na-ke-ivoi-an egai hən navəlagw səḅogw ŋai.

²² Avan ideh asike ḅeləmas bun Nasuḅ—tipanis sile! Masta sidato, gegəmai!†

²³ Nasuḅ aYesu teviol kəmas hən navoian mai gamito.

²⁴ Len aKristo aYesu, na-ləmas-buni-an sagw tipat len gamit p̄isi.

* **16:19:** Uman 18.2 † **16:22:** KelV 22.20. Len naut egai, ike Maranata tovi nasoruan ta Aram namilen ke Masta sidato, gegəmai.

**Nasoruan siGot len nasoruan ta Uluveu
The New Testament in the Maskelynes language of
Uluveu, Vanuatu
Niutestamen long lanwis Maskelynes blong Uluveu,
Vanuatu.
Le Nouveau Testament dans la langue Maskelynes de
Uluveu, Vanuatu.**

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maskelynes

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

cb9da196-fced-5a7c-9540-74db5e4270fd